

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΠΑΠΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

Ήτανε Αύγουστος, τὰ στρόφιλα ώριμα, τὰ σῦκα μελᾶτα, κ' ἡ ἐλιές, ἂν καὶ πράσινες ἀκόμα ἢ πλειότερες, ἀρχίζανε νὰ κιτρινίζουνε 'ς τὰ ψηλά ψηλά κλωνιά. Ἡ βίγανη καὶ τὸ θυμάρι μωσοβολούσανε 'ς τὰ βουνά τριγύρω, κ' ἐκάνανε τὴν ἀναπνοή τοῦ ἀνθρώπου ἀληθινὴ ἀπόλαυσι.

Δὲν σᾶς εἶπα πῶς 'βρισκούμαστε 'ς ἐμὴ μιὰ μικρὴ νησιώτικη ἐξοχή, κατανατικρὺ 'ς τὴν Ἀνατολή. Δὲν σᾶς εἶπα πῶς τέτοια ἐξοχὴ δὲν ἐγνώρισα ἄλλη 'ς τὸν κόσμον, γιατί εἶνε ἡ πρώτη ποῦ εἶδαν τὰ μάτια μου. Πρῶτες, καὶ πάλι πρῶτες ἀγάπες, τίποτε δὲν σᾶς ξεπερνᾷ! Μένετε 'ς τὸ νοῦ μας, ὅσο κι' ἂν γεράσουμε, ὅσα κι' ἂν πάθουμε, κι' ἀχτινοβολᾶτε σὰν τὰ φῶτα ποῦ κυττάζει ἀκόμα ὁ ναύτης 'ς τὰ παραθύρια του, σὰν ξεκινᾷ τὴ νύχτα πρὸς τὸ φουρτουνιασμένο πέλαγος.

Ἡ πλειὸ γλυκεῖα ὥρα τῆς ἐξοχῆς ἐκείνης δὲν ἦτανε μὴδὲ τὴν αὐγή, ποῦ χαμογελοῦσανε τὰ βουνά καθὼς τᾶβλεπ' ὁ ἥλιος, μὴδὲ τὸ μεσημέρι, ποῦ μᾶς ξεκούφαινε ὁ τζιτζικας, μὴδὲ τὸ βράδυ, ποῦ κατεβαινάμε 'ς τὸ γιαλὸ καὶ βλέπαμε τὰ ψάρια νὰ πηδοῦν 'ς τὸν ἀέρα, σὰν νὰ μὴ τὰ χωροῦσε ἡ θάλασσα. Ἡ καθ'αυτὸ ὥρα ἐδῶ πέρα ἦτανε τὴ νύχτα, ὕστερ' ἀπ' τὸ δεῖπνο, ἐπάνω 'ς ἓνα ξύλινο σοφᾶ ἐξῶ ἀπ' τὸν πύργον, κάτω ἀπ' τὲς βυσσινιές, πλάγι 'ς τὴ βρύσι, τὴν ἀσώπαστη βρύσι, ποῦ μαζὶ μὲ τοὺς βατράχους τοῦ χαδουζισοῦ, μὲ τὰ κουδούνια τῶν κοπαδιῶν τριγύρω, καὶ μὲ τὸ σιγανὸ μωρμουρητὸ τῆς θάλασσας, ἐ-

παίζανε μιὰ μουσικὴ ποῦ δὲν τὴν ξανάκουσα ἄλλοῦ πουθενά. Κ' ἐξέχασα τὸ καλλίτερον ὄργανο τῆς μουσικῆς ἐκείνης: τὲς τρωξκαλλίδες, ποῦ σφυρίζανε μὲς 'ς τὰ χόρτα κ' ἐπάνω 'ς τὰ κλωνιά, μὲ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ τζιτζικας, μὰ ὄχι καὶ μὲ

τὴν αὐθάδειά του· τὸ τραγοῦδι τοὺς ἦτανε 'ντροπαλό, τρυφερὸ καὶ ἡσυχο σὰν τὲς ξάστερες ἐκείνες νυχτιές. Ἐξέχασα καὶ τὰ τούμπανα ποῦ παίζανε μακριά. Ἀληθινὰ τούμπανα τῶν ζεμπέκιδων, ποῦ θὰ χορεύανε ἀντίκρυ 'ς τὴν Ἀνατολή, καὶ τ' ἀκούγαμε πολὺ συχνὰ τέτοια ὦρα.

Σὰν ἐπενοῦσε ἡ ὦρα λιγάκι, ἐγύριζε κι' ὁ ἀέρας ἀπ' τὴ στεριά, «ἐκκατέβαζε ὁ ντερές,» καθὼς λέγαμε, καὶ μᾶς περίχυνε μὲ μιὰ δροσιά, ποῦ ἂν ἦσαν γέρος ξανάνεινες, κι' ἂν ἦσαν

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΜΟΛΤΚΕ

νιὸς ἐλωλακίνοισον. Ἡ δὺὸ λεῦκες, κοντὰ 'ς τὴ βρύσι, ἦταν ἡ πρῶτες ποῦ μᾶς μνηοῦσανε αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἀέρα, μ' ἓνα δαιμονισμένο καὶ βαθὺ μωρμουρισμα, ποῦ μ' ἔκανε ν' ἀνατριχιάζω, σὰν νὰ περνοῦσε ἀπὸ κοντὰ μου καμμιὰ — πλειὸ ζωντανὴ ἀπὸ Νεραΐδα!

Ἐκεῖ περνοῦσαμε τὲς βραδιές μας τὸ καλοκαίρι. Ἐκεῖ ἀκουστήκανε πολλὰ παραμῦθια, καὶ πολλὰ τραγοῦδια. Ἐκεῖ οἱ γέροι μᾶς πολεμοῦσανε ποιὸς νὰ ξεπεραση τὸν ἄλλον 'ς τὸ θυμητικὸ, καὶ ποιὸς νὰ πῆ τὲς πλειὸ καλιές καὶ τὲς πλειὸ νόστιμες ἱστορίες. Καὶ σὰν ἐκουραζούνταν οἱ γέροι, ἀρχινοῦσαν τ' ἀγόρια κ' ἡ κοπέλλες τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ παιγινίδι ὥσπου ποῦ ἤρχοῦ-

τανε ὁ « φαρὸς » (καθὼς λέγανε τὸν ὕπνο) καὶ μᾶς ἔπερνεν ἕναν ἕναν.

Κοντὰ 'ς ἐκεῖνο τὸ ἀξέχαστο περιβόλι εἶχε κ' ἐν ἄμπελακι, μ' ἕνα καλύδι στήν κώχη. Μέσα 'ς αὐτὸ τὸ καλύδι καθούνατε μονάχος κάθε βράδου κ' ἐκάπνιζε τὸ τσιμπουκάκι του ἕνας γέρος παπᾶς, ὁ παπᾶ Σωφρόνιος.

Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρήσῃ, δὲν ἦτανε πολὺ ὄμορφος παπᾶς, καὶ δὲν ἐφαινότανε καὶ πολὺ σοβαρὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ γέρος. Ἦτανε γεμᾶτος παραξενιές. 'Σ τὸ χωριό, (μιὰν ὥρα μακριὰ μὲ τὸ γαϊδουράκι), τὸν ἐλέγανε « Ντελή παπᾶ ». Ἐνας ἄλλος παπᾶς ἔλεγε πὼς ὁ Δεσπότης ἤθελε νὰ τὸν πειράξῃ, καὶ τὸν ἐχειροτόνησε « Σωφρόνιο »! Μῦτη σὰν ὄρνιου, γένεικ σὰν τράγου, ἄσπρα ὄλοτρόγυρα, κίτρινα πρὸς τὸ στόμα ἀπ' τὸ πολὺ κάπνισμα, μούτρα ζαρωμένα, μάτια σὰν σπασμένα γυαλιά, ἴσως ἀπ' τὸ κρασί, — νὰ ὁ παπᾶ Σωφρόνιος!

Σὰν ἐλειουργοῦσε, μᾶς ἐτρόμαζε μὲ τὴ βραγυμένη φωνή του. Σὰν ἐδιάβαζε τὴς εὐχὴς του, θαρροῦσε πὼς ἔδινε διαταγὴς 'ς τοὺς ἐργάτες τοῦ ἄμπελιού του. Κι' ὅλο μὲ τὰ μαζούλια του εἶχε νὰ κἀνῃ.

Μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦσε τὰ χωραφάκια του ὁ παπᾶς μᾶς θαρρῶ πὼς δὲν ἐκόλαζοῦτανε αὐτὴ τὴν ἀδυναμία τὴν ἔχουν, καθὼς ζέρομε, πολλοὶ παπάδες τῶν μερῶν μας, καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια εἶνε γιὰ νὰ τοὺς ζηλεύῃ κανέναν. 'Στὸ χωριὸ τὸ καλημαύκι, 'ς τὸ χωράφι τὴ σκούφια καὶ τὸ κλαδευτήρι ἄληθινὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ποῦ μᾶς διδάσκουνε τὸ λόγο του χίλιες φορές καλλίτερα ἀπ' τὴς φαρδομάνικες διδασχὴς ποῦ ἀκοῦμε 'ς τὸν ἐξω κόσμο.

Ὁ παπᾶ Σωφρόνιος ἦτανε ἀγράμματος, παρὰξενος, σκαρτάδος. Ἦτανε σωστός « κουνικός », δὲν τὸν ἐμελε τέσσαρα γιὰ τὸν κόσμο. Ἄλλοτε τῶρριχε 'ς τὸ γλέντι μὲ τοὺς κοσμικοὺς, κι' ἄλλοτε γινούτανε πλεὶο αὐστηρὸς κι' ἀπ' τὸν ἅϊ-Ἀντώνη. Σὰν τὸν ἐπιάναν ἢ παραξενιές του, ἐπερίπαιζε τὸν καθέναν, καὶ δὲν πίστευε κανέναν, μῆτε ἄνδρα, μῆτε γυναίκα. Τὸν ἔκανα χάξι σὰν τὸν ἐπαρακαλοῦσε κάποτες χαμμιά γρητὰ νὰ γράψῃ καὶ τοῦ ἀνδρός της τὸνομα καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ 'ς τὴς εὐχὴς του, κι' αὐτὸς ἐχαμογελοῦσε ἀπὸ πίσω της μ' ἕνα χαμπόνερο χαμογέλοιο, σὰν νὰ τῆς ἔλεγε πὼς τάχατες τώρα μᾶς ἐβαλες καὶ σὺ γινῶσι!

Ἦταν ὅμως καλὸς χριστιανός, ἂν καὶ παρὰξενος ὁ παπᾶ: μᾶς, γιὰτὶ ἦτανε γερὸς δουλευτής, κ' ἔδειχνε μὲ τὰ χέρια του καὶ μὲ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν του πὼς ὁ θεὸς εὐλογᾷ τὴ δουλειά 'ς τὸν κόσμο τοῦτο καλλίτερα ἀπ' τὴς ἀδικητικὴς μετάνοιες. Κι' ἂν δὲν ἐδιάβαζε καὶ τὸ εὐαγγελιῶν του πολὺ ὄμορφα, ἤξερε ὅμως νὰ

τὸ ἐφαρμόζῃ, γιὰτὶ ὁ τι ἔδινε τὸ ἕνα του χέρι δὲν τῶπαίρνε εἶδησι τᾶλλο.

Ἐκεῖ λοιπὸν ποῦ καθούμαστε 'ς τὸ περιβόλι τοῦ πύργου ἕνα βράδου καὶ μισοκοιμούμαστε, εἶπε ἕνας μᾶς :

— Ἀς φωνάζουμε τὸν παπᾶ Σωφρόνιο νᾶρθῃ νὰ μᾶς ζυπνήσῃ. Ἐνα κρᾶσάκι, καὶ ἢ ἀρχίσῃ νὰ λέγῃ.

Σὲ λίγην ὥρα τὸν εἶχαμε καθισμένο διπλοπόδι 'ς τὴν πεζούλα, μὲ τὸ τσιμπουκάκι του, καὶ μὲ τὸ κρασί 'ς τὸ πλάγι. Εἶχε τὴν ἀδυναμία νὰ διηγᾶται πάντοτε γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ποῦ τὰ πρόφτασε αὐτὸς μονάχος καὶ μερικοὶ ἄλλοι — καὶ εἶχε περκαμένα τὰ ἐβδομήντα — ἐκεῖνη τὴ βραδυὰ ὅμως δὲν εἶχε πολλὰ λόγια, κ' ἐφαινότανε συλλογισμένος.

— Τι ἔχεις, δάσκαλε, καὶ δὲν μᾶ; μιλᾶς ἀπόψῃ; τὰ μαζούλια δόξα τῷ Θεῷ καλά φέτος.

— Αἶ, παιδιὰ μου, ἐβαλα κ' ἐγὼ γινῶσι σήμερα βλέπετε! Πᾶσι ἢ καϊμένη ἢ θειὰ Δαφνοῦλα! Τὴν ἐθαψά ὁ ἴδιος. Ἐγύρευα νὰ ἴδω τὸ γλυκὸ ἐκεῖνο χαμογέλοιο 'ς τὰ χεῖλη της, καὶ τὸ εἶδα — τὸ εἶδα 'ς τὸ νοῦ μου μέσα!

Ἐμεῖς ποῦ ζέραμε τὴ θειὰ Δαφνοῦλα, τὴ γυναῖκα τοῦ μπάριμπα Λευτέρη, ποῦχε πλακωθῆ 'ς τὸ μεγάλο σεισμό, γιὰτὶ ἦτανε μεθυσμένος καὶ δὲν πρόφτασε νὰ ξεφύγῃ, καὶ τὴν ἄφησε χήρα ἐξήντα χρονῶν, κ' ἔκουβαλοῦσε πρῶι καὶ βράδου νερό 'ς τὸ μπουστάνι της, καὶ μᾶς ἔφερνε τρουφαντὰ, καὶ τῆς ἐδίναμε ψωμὶ καὶ βούχα, — τί μπορούσαμε ἄλλο νὰ κάνουμε παρὰ νὰ ξεσπάσουμε 'ς τὰ γέλοια καθὼς ἀκούσαμε τὸν πάτερ Σωφρόνιο νὰ μιλᾷ ἔτσι γιὰ τὴ γρητὰ ποῦ συχωρέθηκε ἐκεῖνη τὴ μέρα:

— Αἶ, παιδιὰ μου, γελᾶτε σεῖς, μὰ ποῦ νὰ ζέρετε, ποῦ νὰ ζέρετε!

Καὶ βοφοῦσε τὸ τσιμπουκάκι του τηρῶντας λοζὰ πρὸς τὸ χωράφι τῆς θειὰ Δαφνοῦλας.

Ποτὲ δὲν εἶδαμε τὸν παπᾶ Σωφρόνιο 'ς ἐτόση κατάνυξι, ἂν καὶ τὸν εἶδαμε πολλὰς φορές ἤσυχο καὶ σοβαρό. Δὲν ἐζέραμε λοιπὸν πὼς νὰ τὸ ξηγήσουμε, καὶ κυττάσαμε ἕνας τὸν ἄλλον μ' ἕνα κρυφὸ γνέψιμο. Ἐπειτα βλέποντας ἐγὼ πὼς σὰν νὰ μισοδακρύζανε τὰ μάτια του, συλλογίσθηκα πὼς πρέπει ἀληθινὰ νὰ πονῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ τοῦ λέω:

— Πῆς μᾶς το, δάσκαλε, τί εἶνε ποῦ σὲ κάνει νὰ λυπᾶσαι ἔτσι; Ὡς τώρα μᾶς ξομολογοῦσες ἢ ἀγιωσύνη σου, ἄς σὲ ξομολογήσουμε κ' ἐμεῖς τώρα, δικοὶ καὶ γειτόνοι εἴμαστα, κανέναν ἄλλο δὲν εἶνε ἴδιω πέρα παρὰ ὁ Θεός.

Ὁ παπᾶ Σωφρόνιος γυρίζε καὶ μᾶς βλέπει τότε πλεὶο χαρούμενα, κι' ἀμέσως ἀρχινᾷ τὴν ἀκόλουθη ἱστορία, κυττάζοντας ἐμένα πάντοτε, ἴσως μεγαλότερος ὅπου ἦμουν:

— Ναι, θὰ σᾶς τὸ πῶ, παιδιὰ μου, θέλω νὰ σᾶς τὸ πῶ τώρα, τώρα ποῦ πᾶει κ' ἐκεῖνη, καὶ θὰ πᾶω κ' ἐγὼ γλήγορα. Ἄλλο δικὸ ἀπὸ σᾶς δὲν ἔχω ἴδιω πέρα. Οἱ συγγενεῖς μου ὅλοι ἦτανε 'ς τὴς Σέρρες. Τὶ γενήκανε, ὁ Θεὸς τὸ ζέρει! πενήντα χρόνια τώρα!

Σὰν ζέπεσα 'ς τὸ νησί τοῦτο εἴκοσι χρονῶν παιδί, μὲ πῆρε 'ς τὸ μαγαζὶ του κάτω 'ς τὴ Σκάλα ὁ μπάριμπα Γιάννης, ποῦ παντρεύτηκε καὶ πῆρε τὴ Ρεγινούδα, τὴν ἀδερφή τοῦ Χατζῆ Γρηγόρη, ποῦ τὸν κάψανε οἱ Τούρκοι 'ς τὰ σεφάρια, γιὰτὶ ἄφησε νὰ χτισθῇ ὁ ἅγιος Παντελέμονας μὴ πῆχῃ πλεὶο ἀψηλὰ ἀπ' ὅ τι ἔλεγε τὸ φερμάνι. Ὁ μπάριμπα Γιάννης ἐπῆρε τότε καλὴ προῖκα, ποῦ τὴν ἐβάσταζε καὶ τὴν ἐπλήθυνε κιόλας. Ὑστερα ὅμως πᾶνε ὅλα! Ἐκεῖνο ποῦ ἔμεινε ὡς τὸ τέλος ἦτανε τὸ χωραφάκι αὐτὸ τῆς θειὰ Δαφνοῦλας, ποῦτανε τότε ἐλιές γεμάτο. Τὰ δένδρα κἀνκανε καὶ φτώχεις ὅλος ὁ τόπος, πολλὰ χρόνια ὕστερα, 'ς τὰ 48. Καὶ τὸ χωράφι αὐτὸ δὲν ἦταν ἀπὸ τὴν προῖκά του, μόνο τὸ πῆρε ἀπ' τὸ Σουλεϊμᾶν ἀγᾶ ποῦ τοῦ τῶχε δώσει ἀμανέτι, καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ξεπλῆρῳση τὸ χρέος του. Τέτοια κτήματα πᾶσανε ἴδιω πέρα πολλὰ 'ς τὰ χέρια μας.

Τότε ὁ μπάριμπα Γιάννης μοῦ λέει. — Σωτήρη, (αὐτὸ ἦτανε τὸνομά μου πρὶν καλογερέψω), ἐσὺ γιὰ τὸ μαγαζὶ δὲν εἶσαι, νὰ πᾶς νὰ δουλέψῃς αὐτὸ τὸ κτήμα. Κ' ἐγὼ τί ἄλλο ἤθελα! Ὁ πατέρας μου, ὁ παππούς μου, ὅλο μας τὸ σκαρὶ, ἦτανε τῆς ἐξοχῆς ἄνθρωποι. 'Σ ἐξῆ μῆνες μέσα τοῦκαμα τὸ κτήμα περιβόλι. Θυμᾶσ' ἐκεῖνο τὸ κούτσουρο κοντὰ 'ς τὸ πηγάδι! Ἦτανε ἡ μεγαλύτερη ἐλιά ἐκεῖ μέσα. Τώρα εἶνε κούτσουρο κι' αὐτὴ σὰν κ' ἐμένα! Μὴ γελᾶτε, μόν' ἀκούτε.

Πῶς ἀπ' τὸ βουνό, κατὰ τὴ θάλασσα, ἀνάμεσα 'ς τὴς λυγαριές, ἦτανε καὶ τότες τὸ ἔωκλῆσι τῶν ἀγίων Ἀναργύρων. Ὁ δάσκαλος ὁ Νικηφόρος ἔλεγε πὼς ἦτανε Μαντεῖο 'ς τῶν Ἑλλήνων τὸν καιρὸ. 'Σ τὴς ἡμέρας μου ἦτανε ἕνας γῦρος ἀπὸ πέτρες, μὲ μιὰν ἀγκυριὰ 'ς τὸ πλάγι, γεμάτη κούρεια, ποῦ τὰ δένανα ἢ καννάδες γιὰ ν' ἀφήσουν ἐκεῖ τὴς ἀρρώστιες τῶν παιδιῶν τους, — καὶ μιὰν ἀγία τράπεζα, πέτρινη κι' αὐτὴ. Τίποτε ἄλλο. 'Σ τὸ πλάγι ἦτανε κὰι τ' ἀγίασμα καθὼς τώρα. Κατέβαινες μερικὰ σκαλοπατικά, κ' εἴρισκες τὸ νερό. Μὰ τότε εἶχε κ' ἕνα χρυσὸ φίδι μέσα, ἄς εἶνε. Ἐκεῖ δὲν ἔχουμε δουλειὰ τώρα. Ἐκεῖνο ποῦθελα νὰ πῶ εἶνε πὼς τὸ καϊμένο τὸ ἔωκλῆσι τὸ χαλάσαν οἱ ἀρχοντάδες μας, γιὰτὶ τὸ χρίσανε! τώρα μπαίνει μέσα 'ς ἕνα σκοτεινὸ καλύδι γιὰ νὰ προσκυνήσῃς. Τότες εἶχες τὸν οὐρανὸ γιὰ σκέπη, ὡς κ' ἐκεῖ πολιτισθήκαμε!

Ἦτανε 30 Ἰουνίου, παραμονὴ τῶν ἀγίων Ἀναργύρων. Ὁ κόσμος ἔτρεχε καὶ χυνοῦτανε ἀπὸ

παντοῦ γιὰ τὸ πανηγύρι. Αὐτὸ γίνετο καὶ τώρα, μὰ τώρα ἐρχοῦνται οἱ πλεῖότεροι τὸ πρῶι πρῶι, λειτουργοῦνται, καὶ μέρος γυρίζουνε πίσω μῆς 'ς τὸν ἥλιο, μέρος καθοῦνται ὅλη τὴ μέρα καὶ φεύγουνε τὸ βράδυ, τότε ἐρχοῦτανε ὁ κόσμος ἀποβραδῆς καὶ τὸ καθαυτὸ πανηγύρι ἐγινούτανε τὴν παραμονή, ὅλη τὴ νύχτα. Τί κακὸ καὶ τί χαλασμός ἦτανε κείνος! Κάθε χωράφι καὶ μιὰ φωτιά, ποῦ τραγουδοῦσανε καὶ χορεύανε γύρω τὰ παλικάρια, κάθε δένδρον καὶ κουνία, ποῦ κουνιότανε ἢ κοπέλλες κ' ἐτραγουδοῦσανε κ' ἐκαίνες, μὰ ἄκουγες δὲν ἄκουγες τὰ τραγούδια τους, ψιλὰ ψιλὰ καὶ σιγανὰ καθὼς τὰ λέγανε τότε.

Αἶ, παιδιὰ μου, ἐκεῖ πέρα, κάτω ἀπ' τὴ μεγάλη τὴν ἐλιά, ποῦνε τώρα κούτσουρο, ἐκεῖ καθότανε ὁ Σωτήρης κι' ἄκουγε τὴ Δαφνοῦλα τοῦ μπάριμπα Γιάννη σὰν ἐτραγουδοῦσε 'ς τὴν κουνία μαζί μὲ τὴς συντροφισσές της:

Τρέμει τὸ φᾶρι 'ς τὸν ψαρᾶ, τ' ἀρνὶ 'ς τὸ μακελλάρι, Τρέμει κ' ἐμεῖς ἡ καρδοῦλά μου γιὰ κείτὸ παλληκάρι.

Κ' ἐγὼ τᾶβαζα 'ς ἐ καλὸ κομπόδεμα ὁ κακομοῖρης, χωρὶς νὰ συλλογιέμαι πὼς ἦμουν ἀσημημοῦρης, καὶ παραγινός τους, καὶ πὼς ὁ Λευτερᾶκης, ποῦτανε ὅτι ἐγύρισε ἀπ' τὴν Ἀνατολή, κ' εἶχε κ' ὄμορφια κ' ἄσπρα, αὐτὸς ἦτανε « τὸ παλληκάρι » ποῦχε 'ς τὸ νοῦν της κ' ἡ Δαφνοῦλα κ' ἡ μάννα της. Δὲν τὴν βλέπου, τὴν ἀναθεματισμένη τὴν καρδιά ἢ γυναίκες, παιδιὰ μου, δὲν βλέπουν παρὰ ὄμορφιές καὶ παρὰξενιές, καὶ δὲν μὲ καταλάβανε κ' ἐμένα τὴ βραδυὰ ἐκεῖνη! Μὰ δὲν τὸν ἤξερα τὸν παλληκόκομο ἀκόμα, καὶ γελαστήκα. Κανέναν δὲν μπόρεσε νὰ μὲ γελᾷ ὕστερα 'ς τὸν κόσμο 'ς ἐ τίποτε. Τότε ὅμως γελάστηκα μὴ καὶ καλὴ.

Τὶ νὰ σᾶς τὰ πολυλογῶ; 'ς ἐ λίγες μέρες μέσα ἀρραβωνιαστήκανε, καὶ σὰν ἔρθανε τὰ Ἑὼλαμπρα, ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε νὰ κἀμῃ μὲ τὴν ὄμορφια τῆς Δαφνοῦλας ποῦ τὴν ἐπιγαίνανε νύφη καὶ τὴς τρέμουσες καὶ μὲ τὰ χαμηλωμένα τὰ μάτια 'ς τὴν ἐκκλησιά, τὰ παιγνίδια μπροστὰ, κ' οἱ παπάδες σιμὰ της. Ὁ γάμος ἐβάσταζε μιὰ ἑβδομάδα. Οἱ γάμοι τότε δὲν γινούτανε σὰν καὶ τώρα, ἄψι σβύσει. Ἦτανε μιὰ ἰλάκερη ἑβδομάδα, κάθε μέρα κ' ἀπὸνα μεγάλο ζιαφέτι. Ποῦ νὰ σᾶς τὰ λέω τώρα; τὴ μέρα ποῦ πηγαίνανε τὴ νύφη 'ς τὸ λουτρό, τὴ μέρα ποῦ βραζανε τὸ κερσέκι, τὴν ἄλλη ποῦ φέρνανε τὰ σεντούκια τοῦ γαμπροῦ 'ς τὸ σπιτί τῆς νύφης, τὴν ἄλλη ποῦ στέλνανε τὰ μπουρέκια καὶ τὰ χρυσοκενητήματα μαντήλια, τὴν ἄλλη ποῦ στολίζανε τὴν νύφη, καὶ στεκούτανε ὅλες ἡ κοπέλλες τῆς γειτονιάς γύρω της, καὶ τῆς λέγανε τ' ἀτελεῖωτα ἐκεῖνα τραγούδια. — Καὶ τὴς νύχτες πάλι νὰ γίνετο τὸ ἀνάστα ὁ θεὸς μὲ τὰ ξεφαντώματα! Ὅλοι καὶ ὅλες ἔπρεπε νὰ χορέψουνε τότε, κ' ἡ γρητὸς ἀκόμα. Καὶ δὲν

ἦταν βιολιά και λαγοῦτα μονάχα, μόνο τραγουδοῦσε πρώτα ὁ γέρο Τράκος, ἀκουμπώντας ἐς τὴ μέση του τὸ βιολί, κ' ὕστερα ἔδινε φωτιά και με τὸ δοξάρι. Πόσα σανίδια σπάνανε, μὰ και πόσα ποτήρια! Νύχτα πάνω ἐς τὴ νύχτα πίνανε οἱ δαίμονοι, μὰ τότε ἦτανε κρασί μονάχα, και δὲν τους πείραζε! τὴν τὸ βίχτουνε ἐς τὸ βακί, και τους παίρνει ὁ διάβολος τὰ συκώτια. Προοδέψαμε και ἐς τοῦτο.

Νὰ με συμπαθήτετε, παιδιά μου ποῦ ξέχασα γιὰ μιὰ στιγμή τὴν ἱστορία μου, δὲν ἔμπορεσα νὰ βασταχῶ. Σὰν τὰ θυμοῦμαι τὰ χρόνια κείνα, μαζί με τὴν πίκρα τους, με παίρνει και μιὰ παραξενη χαρά, μιὰ λαχτάρα, ποῦ καταντᾶ κ' αὐτὴ πίκρα, γιατί δὲν τᾶχουμε πλεὶς τὰ ζέφια κείνα!

Ἦτανε δευτέρα ξημέρωμα, και βγάζαμε τὸ γαμπρὸ ἐς τὴν Κρύα Βρυσοῦλα γιὰ τὸ «Νίψιμο». Αὐτὸ γινούτανε, καθὼς και τώρα, τὴ μέρα ὕστερα ἀπ' τὸ στεφανωμα. Κ' ἔβγαϊναν ὅλο τὸ γλυκοχάραμμα, ζαγρυπισμένοι ἀπ' τὸ τραγοῦδι, νὰ πάνε νὰ νίψουνε τὸ γαμπρὸ. Ἐβγαϊνα κ' ἐγὼ μαζί τους, και κρατοῦσα τὸ ἱμπρίο ὁ κακομοίρης, και τοῦχνα νερό γιὰ νὰ πάη φρέσκος ἐς τὴ Δαφνοῦλά του! Ἐτρεμε τὸ χέρι μου καθὼς ἔχουνα, ἤμουν ἄλλος ἄνθρωπος, δὲν ἤξευρα τί ἔκανα, και τί συλλογοῦμουν. — Και τώρα θὰ σας ζομολογηθῶ, παιδιά μου, μπροστὰ ἐς τὸν ἅγιο Θεὸ, τὸ τί ἔκανα τὴν τρομερὴ κείνη στιγμή, γιὰ νὰ παρακαλῆτε σὰν πεθάνω νὰ με συχωρέση ὁ Θεὸς γιὰ τὴν ἁμαρτία μου. Τὸν καταράστηκα τότε και εἶπα ἐς τὸ νοῦ μου: «Καθὼς ποῦ χύνεται αὐτὸ τὸ νερό, ἔτσι νὰ χυθοῦν και ὅλα του τὰ καλά». Και δὲν θάτανε τόσο τρομερὴ ἡ ἁμαρτία μου ἂν δὲν ἔπιανε ἡ κατάρα, ἀνάθεμά την! Ἐπίασε, και ἐς δὺς χρόνια μέσα τὸν πῆρε τὸ μεθύσι, κ' ἀνεμοσκόρπισε ὅλα του τὰ προικιά. Μόνο τὸ χωραφάκι αὐτὸ τοῦ ἔμεινε, και χρησίμεψε τῆς δόλιας Δαφνοῦλας ἐς τὰ γηρατεία της, σὰν τὸν ἐσκότωσε τὸ μεθύσι.

Ἦστερ' ἀπ' τὸ γαμο, ἐγὼ πλεὶς τᾶχα χαμένα. Μέρα και νύχτα γύριζα ἐς αὐτὰ τὰ βουνα τρίγυρω, και γύρευα νὰ ξεσκᾶσω με τοὺς ἀνασπενταχμοῦς και με τοὺς μανέδες. Τότε πρέπει νᾶσπασε κ' ἡ φωνὴ μου!

Σὰν ἐπῆρε τὰ χτήματα ἀπάνω του ὁ Λευτέρης, και καταστάλαξε ἀπ' τὴς πρώτες χαρὲς τοῦ γάμου του, τὸ πρώτο πράγμα ποῦ ἔκανε ἤ-

τανε νὰ με διώξη. Κάτι πρέπει νὰ μυρίστηκε φαίνεται! κάτι πρέπει νὰ εἶπα παραλαλώντας ἐς τὸν ὕπνο μου, και τοῦ τὸ πρόφτασε κανένας τζομπάνης. Ἦσως ἦτανε και θεοῦ θέλημα, γιατί ἀπ' ἐκεῖ τραβήξα ἴσια γιὰ τὴν Μητρόπολι, κ' ἔγεινα καλόγερος, κ' ἀπὸ καλόγερος ἴλιγο ἴλιγο παπᾶς, κ' ἦρθα κ' ἔμεινα ἀπὸ τότες ἐς τὴν ἐνορία σας.

Πενῆντα χρόνια περάσανε ἡ Δαφνοῦλα ἤπια χίλια φαρμάκια, ὕστερα χήρεψε, ἔμεινε χωρὶς παιδί και χωρὶς ἄλλη πόρεψι παρὰ τὸ χωραφίτης, μὰ οὔτε μιὰ στιγμή δὲν ἄκουσε ἄλλο ἀπὸ τὸ στόμα μου ὅλα ἐτούτα τὰ χρόνια παρὰ τὸ «Εὐλογία Κυρίου» σὰν τῆς ἔδινε τὸ ἀντίδωρο τὴς Κυριακῆς και τὴς σκόλης. Σὰν τὴν ἔβλεπα θαρροῦσα πὼς ἤμουν ὁ φοιτῆς τοῦ Λευτέρη της. Ἦταν ἡ κατάρα, ἡ κατάρα ποῦ μ' ἔτρωγε, και πᾶσχιζα νὰ τὴν πάρω ἴσιω με τὴς εὐχῆς μου, μὰ ἦταν ἀργὰ πλεὶς.

Τώρα ξέρετε, παιδιά μου, γιατί ἤμουν παραξενος παπᾶς και γιατί τῶρριχνα καμιά φορά ὄζω λιγάκι, και ἐς τὰ νιάτα μου και ἐς τὰ γηρατεία μου. Ἐγὼ σὰν ἤμουν παλληκαρι, ἂν και ἄσχημος, δὲν ἤμουν παραξενος. Παραξενο μ' ἔκανε ὁ κόσμος κ' ἡ πίκρες. Πόσες φορές κολάστηκα και εἶπα: γιατί ὁ θεὸς τὰ βλέπει ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω, και δὲν ἀπλώνει τὸ ἅγιό του χέρι νὰ μᾶς γλυτώση πρὶν μᾶς πάρη ὁ διάβολος ἐς τὰ νύχια του!...

Αἱ, πέρασε ἡ ὥρα, παιδιά μου. Ἐχετε τὴν εὐχή μου, κ' ἄς ἦμαι κ' ἁμαρτωλός! και δόστέ μου τὴ δική σας κ' ἄς ἦστε παιδιά. Καληνύχτα σας. Ξερετέτε τὰ μονάχοι σας μὴδ' ὁ παπποῦς σας δὲν τᾶξερε ὁ μακαρίτης. Ὁ θεὸς νὰ τὸν συχωρέση, εἶδαμε και πάθαμε πολλὰ πράγματα ἐς τὸν καιρὸ του. Καληνύχτα σας.

Σὲ λιγάκι δὲν ἀκούγαμε πάλι παρὰ τὴ βρῦσι, τοὺς βατραχοῦς, τὴς τρωξαλλίδες, τὰ κύματα. Μᾶς φάνηκε σὰν ὄνειρο ποῦ ἦρθε και πέρασε. Ευπνήσαμε πάλι ἀπ' τὰ παλιά κείνα χρόνια ποῦ δὲν ἐκουραζούντανε οἱ γέροι νὰ τὰ λένε και νὰ τὰ ξαναλένε, μὰ αὐτὴ τὴ φορά ζυπνήσαμε συλλογισμένοι και λυπημένοι. — Ευπνήσαμε κ' ἀπ' τὸν ὕπνο μας τὸ πρῶτ' και μάθαμε πὼς ὁ παπᾶ Σωφρόνιος εὐρέθηκε πεθαμένος ἀπάνω ἐς τὸ ἀχυρῆμα του στρώμα.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ

Μεταξὺ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὑπῆρχεν ἀνὴρ, ἀπολαύων τοῦ σεβασμοῦ και τῆς συμπαθείας συμπάσης τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ὁ ἄρτι ἀφ' ἡμῶν μεταστάς γηραιὸς καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οικονομίας Ἰωάννης Σούτσος. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἐστίας ἐκείνων τῶν μὴ καλῶς εἰδῶτων τὸν ἄνδρα ἐπιχειροῦμεν ὡδε ἀτελῶς νὰ σκιαγραφῆσωμεν τὰ κατὰ τὸν βίον του τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα και τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ διὰ τοῦ περι τὴν ἐπιστήμην ζήλου του και τῶν ἀρχαίων ἀρετῶν ἀξιολόγητον παράδειγμα ἑαυτὸν παρασχόντος τοῖς τε συγχρόνοις και τοῖς ἐπιγενομένοις.

Ὁ Ἰωάννης Σούτσος ἦν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐκείνων φύσεων, αἰτινες ἀπροσμάχητον ἔχουσι τὴν πρὸς τὰ γράμματα βροχήν και μέγα τὸ ἐπιστημονικὸν ἄλγαντον. Ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, προσηκόντως τὰ ἐλληνικὰ γράμματα οἰκοῖ παιδευθεὶς, και μετὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνου και τὴν ἐκρηξίν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος καταφυγὼν εἰς τὴν Ἑσπερίαν, μετὰ παλμῶν καρδίας ἠκολούθει τὰς διαφόρους τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος τύχας. Καὶ εἰκότως. Διότι ὁ ἐλληνικῶς ἀνατεθραμμένος ἐκείνος μεῖραξ, ὁ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἡγεμόνα ὄντα, ἰδὼν ἄλλοτε προσκυνῶντα τοὺς εὐνούχους τοῦ Σουλτάνου, ἔβλεπεν ἤδη ἐκ τῆς ἑαυτοῦς τέφρας ἀναγεννωμένην τὴν πατρίδα, και τὸ ἔθνος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χθὲς και πρόην ὡς νεκρὸν εἶχον θρηνησεὶ ὁ Σατωβριάν και ὁ Βύρων, μετὰ νεκροφάνειαν τοσοῦτων αἰῶνων, καταλύον τυραννικὰς συνθήκας διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ και τῆς καρτερίως αὐτοῦ γενομένου ἐφάμιλλον τῶν προγόνων κατὰ τὴν δόξαν, και ἐπισπώμενον τῶν λαῶν τὸν θαυμασμόν και τῶν δυναστῶν τὸ σέβας. Βλέπων συντελουμένην τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος, τὸ γλυκὺ και φαινόμενον ἀνέφικτον ὄνειρον αὐτοῦ και τῶν πατέρων, ὁ νεανίας Σούτσος οὐδ'

ἐσκέφθη πλέον νὰ θηρεύσῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας. Πὼς ἠδύνατο αὐτός, ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὑπὸ τε τῶν γονέων και τῶν διδασκάλων τὰ διακυτῆ νεύματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνισμοῦ και τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην ποτισθεὶς, νὰ προτιμήσῃ και αὐτὴν τὴν ἡγεμονίαν ἔθνους ξένου, και πρὸς τοὺς Ἑλληνας μάλιστα δυσμενοῦς, τῆς ἀφάρτου ἐκείνου ψυχικῆς εὐεστοῦς, ἢν παρέχει ἡ πρὸς τὴν πατρίδα καθ' οἰονδήποτε τρόπον παρεχομένη ὑπηρεσία; Τοιαύτη ἡγεμονικὸν ἀξιώματος καταφρόνησις χάριν ὑπηρεσίας τῆς πατρίδος εἶνε ἐπαρκὴς ἔκφρασις τῆς εὐγενείας τῶν αἰσθημάτων και τῆς μεγαλοφροσύνης τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρός, σπανιώτατον δὲ ἀληθῶς παράδειγμα αὐταπαρνησίας. Ἴδιον τῶν μὲν εὐγενῶν φύσεων εἶνε τὸ προαιρεῖσθαι τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος και αὐτῶν τῶν ὑπερτάτων ἀξιωμάτων και τιμῶν, τῶν δ' ἀγενῶν τὸ και αὐτὰ τὰ ὅσα καπηλεύειν χάριν τῶν ἑαυτοῖς συμφερόντων. Εὐλόγως δὲ κρίνων ὅτι τὸ ἀρτιπαγὲς τῆς Ἑλλάδος κράτος περὶ μὲν τὴν φιλολογίαν, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας και τὴν θεολογίαν ἠμείρει ἀξίων διδασκάλων, διότι μόνων τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων ἡ σπουδὴ ἦν χρήσιμος εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν Ἑλληνας, διδασκάλων δὲ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἔστρεψεν, μετὰ ζήλου ἐπεδῶθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς πολιτεολογίας μάλιστα δὲ τῆς πολιτικῆς οικονομίας, ἐπιστήμης σχεδὸν ἀγνώστου, τοῖς Ἑλλησι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, κατανοῶν ὅπως ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἔμελλε ν' ἀποβῆ χρήσιμος εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν πατρίδα. Τότε ἐδίδασκεν ἐν Γενεύῃ ὁ διάσημος Ἰταλὸς Πρόσσης. Μεγαλοφυΐα ἐκτακτος, διαπρέψας ὡς συγγραφεὺς και διδάσκαλος οὐ μόνον τῆς πολιτικῆς οικονομίας ἀλλὰ και τοῦ ποινικοῦ και τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, διὰ τὴν ἑαυτοῦ φήμην κληθεὶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου και ἀναγορευθεὶς ἐν Γαλλίᾳ καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οικονομίας, ἀκολούθως δὲ ὡς συνταγματικὸς πρωθυπουργὸς τοῦ Πάπα, πεσὼν, θύμα τῶν φιλελευθέρων αὐτοῦ φρονημάτων, ὑπὸ τὴν μάχαιραν ἐξημμένου Ἰταλοῦ δημοκρατικοῦ. Ὑπὸ τοιοῦτον ἄνδρα προσηκόντως παιδευθεὶς ὁ Ἰωάννης Σούτσος και τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης ἐμφορηθεὶς κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, φέρων ὡς ἐφόδιον ἐπιστήμην ἀληθῆ, φιλοπατρίαν δεδουκμασμένην, ζῆλον ἀκαταπόνητον, και τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος, ἀρετὴν δυστυχῶς μὴ κοινὴν εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους.

Διὰ τὰ προσόντα δὲ αὐτοῦ μᾶλλον ἢ διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ καταγωγὴν ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας εἰς τὴν παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τοῦ Κράτους, τοῦ ὑψίστου τότε συμβουλευτικοῦ σώματος και ἐπέχοντος τόπον Γερουσίας, παρεδρίαν. Καὶ ἐν τῇ σπουδαίᾳ ἐκείνῃ λειτουργίᾳ παρασχὼν

δείγματα τρανά τῆς περὶ τὴν ἐπιστήμην δεινότητος αὐτοῦ ἐκλήθη εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίαν τοῦ μαθήματος τῆς Πολιτικῆς οἰκονομίας, ὅπερ ἐπὶ πενήκοντα τέσσαρα συνεχῆ ἔτη ἐδίδαξε τὴν νεολογίαν τῆς Ἑλλάδος!

Κρι ὑπόσας μὲν παρῆχον εἰς αὐτὸν δυσκολίας ἢ εἰς γλώσσαν ἀπλοστον, τότε μάλιστα μεταγίσις τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν καὶ ἡ δημιουργία ὀρθῶν καὶ προσφύων ἐπιστημονικῶν ὄρων, τοῦτο εὐκόλως εἶνε κατὰληπτόν παντὶ ἐπιστήμονι, περὶ τὸ ἄχαρι τοῦτο ἀλλὰ τὰ μάλιστα λυσίτελές ἔργον πονήσαντι, ὅποια δὲ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ μαρτυροῦσι τρεῖς σχεδὸν ἀνδρῶν γενεαί.

Οὐδὲν εἶχε τὸ πομπῶδες καὶ παρὲνθυσον ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννου Σούτσου ἀλλὰ καὶ οὐδὲν τὸ ὑπόσκιον καὶ γριφῶδες καὶ περιττόν τὸ καταπονοῦν τοὺς ἀκροατάς· ἔρρεε διαυγής, ἡ δὲ εὐκρίνεια τῆς ἐκφράσεως κατεδήλου τὴν εὐκρίνειαν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ. Τῶν διαφορῶν συγγραφεῶν τὰς θεωρίας ἀναλύων μετ' ἀκριβείας, κατεδείκνυε εἰς τοὺς ἀκροατάς αὐτοῦ τὸ ὀρθὸν ἢ τὸ σφαλῆρον αὐτῶν, διότι ἐπέθετο μὲν τὰ μάλιστα τὴν ἐπιστημονικὴν δόξαν καὶ τοὺς διδασκάλου αὐτοῦ, δὲν ἐφρόνει ὅμως ὅτι ἡμῶντα ἐλέγγων τὰ τυχόν ἄξια ἐλέγγου δόγματα αὐτῶν. Διὸ εἰς τὸ μάθημα αὐτοῦ ἀθροοὶ συνέτρεχον οἱ ἀκροαταὶ τερπόμενοι ἅμα καὶ διδασκόμενοι, οὐ μόνον πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς, ἀλλὰ καὶ παντοίας ἄλλας γνώσεις, νομικὰς, ἱστορικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἀπὸ τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ ὡς ἀπὸ πολυχεύμενος πηγῆς ἀντλοῦντες.

Δύναται τις εὐλόγως εἰπεῖν ὅτι ἡ οἰκονομολογικὴ ἐπιστήμη διεπλάσθη ὑπὸ μορφὴν ἐπιστήμης ἰδίως κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα. Καθ' οὓς δὲ χρόνους εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν αὐτῆς ὁ Ι. Σούτσος, τοσούτοι ὑπῆρχον ἀμφοσθητήσεις μετὰ τῶν κρατίστων αὐτῆς διδασκάλων, ὥστε οὐ πᾶν εὐχερές ἔργον ἦτο τῷ ὑγιεστερῶν καὶ ἀνακηρῆστῶν οἰκονομικῶν δογμάτων ἢ ἐκλογῆ καὶ μεταδόσει αὐτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν. Τὸ ἔργον εἶδειτο οὐ μόνον ἐπιστημονικῆς δεινότητος, ἀλλὰ καὶ βαθείας κρίσεως καὶ εὐσυνειδήσιας.

Οἷα δὲ ἡ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλία τοιαῦτα καὶ τὰ συγγραμματα αὐτοῦ. Ἐν αὐτοῖς ἡ σκφήνεια καὶ ἡ γλαφυρότης καὶ ἡ χάρις τοῦ ὕφους, ποικιλλομένη διὰ εἰκόνων ἐκφραστικῶν, ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν ἰσχὺν τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τῶν γνώσεων τὴν ποικιλίαν. Ἡ Πλουτολογία αὐτοῦ, ἡ τῷ 1882 τὸ τρίτον ἐκδοθεῖσα εἰς γυῖο ὀγκώδεις τόμους, ἐν οἷς διὰ μακρῶν ἐξετάζονται καὶ σχέσεις τοῦ πλοῦτου τῶν ἰθῶν πρὸς τὸ πολίτευμα, τοὺς νόμους, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ ἦθη χώρας τινός, συζητοῦνται δὲ ἰδίως τὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος πλουτολογικὰ ζητήματα, ἐξαγονται δὲ παρίσματα ἀσφαλῆ ἅμα

καὶ διδασκτικά, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς θεωρίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πεφωτισμένης πείρας στηριζόμενα, εἶνε περιφανές μνημεῖον τῆς ἐπιστημονικῆς δεινότητος τοῦ ἀνδρός, τῆς πρακτικῆς ἰκανότητος καὶ τῆς εὐρείας πολυμαθείας. Ἠκούσαμεν σπουδαστάς λέγοντας ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ συγγραμματος αὐτοῦ ἠπόρουσαν αὐτοὶ οὗτοι πῶς οἰοῖνοι παίζοντες ἐκτεσαντο τοσαύτας καὶ ποικίλλας γνώσεις Ἀληθῶς ἡ Πλουτολογία αὐτοῦ καὶ αἱ Πλουτολογικαὶ μελέται, περισπούδαστος συλλογῆ διαφορῶν οἰκονομολογικῶν αὐτοῦ δημοσιευμάτων, ἠδύναντο καὶ ἐν Εὐρώπῃ νὰ περιποιήσωσι τιμὴν εἰς τὸν συγγραφέα αὐτῶν.

Κατὰ τὸ 1860 κληθεὶς εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν τμήματος τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐγένετο ὁ κύριος εἰσηγητῆς τῆς γενομένης τότε καταργήσεως τῆς κλίμακος τῶν σιτηρῶν, δι' ἧς ἐπροστατεύετο ἡ ἐγχώριος παραγωγή, ἡ δὲ καταργησις ἐκείνη ἐπετεύχθη μετὰ πολυήμερον καὶ δεινὸν ἀγῶνα ἐν τῇ Γερουσίᾳ μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργῶν Κουμουνοῦρου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεῦσεως Χρηστίδου. Καὶ ἐν τοῖς συγγραμμασιν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης Σούτσος πολεμεῖ τὸ προστατευτικὸν σύστημα, θεωρῶν ἀναντιρροητόν τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρως συναλλαγῆς, τοῦ laisser faire, laisser passer. Καὶ ὅμως ὅποσον αἱ περιστάσεις χώρας τινός ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τινῶν δογμάτων τῆς ἐπιστήμης, θεωρουμένων ἀναλλοιώτων δεικνύει ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἰδίως ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς ἐλευθέρως συναλλαγῆς ἀντίδρασις. Καὶ τῶν κοινωνιστικῶν δὲ συστημάτων τῶν κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἰδίως δὲ ἐπιστημονικώτερον διαπλάσθέντων ὑπῆρξε δεινὸς ἐπικριτῆς καὶ κεκυρηγμένος πολέμιος. Καίτοι δὲ ἀνομολογῶν ὅτι τῶν συστημάτων ἐκείνων δημιουργοὶ ἐκινήθησαν ἐκ τοῦ θεάματος τῆς δεινῆς ταλαιπωρουμένης ἀνθρωπότητος, ἀπέσχεον ὅμως νὰ θιγῆ τὸ θέμα ποιῆς τινος μεταρρυθμίσεως τῆς ὑφ' ἑστώσεως κοινωνικῆς καταστάσεως, εἴτε ὡς μὴ φιλῶν τὰς παρακεκινδυνευμένους θεωρίας, εἴτε ὡς μὴ κρίνων τοῦτο ἔργον προσήκον τῇ ἐν Ἑλλάδι οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ. Διὸ καὶ ἡ νεωτάτη σχολὴ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ καθέδρας λεγομένων κοινωνιστῶν ἢ δίδουσα ὑψηλὸν ἐν εὐγενεῖ φιλανθρωπικῶν τύπον εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ κράτους, ἢ θεωροῦσα τὸ κράτος ὡς οἰκογενεῖαν ἀρχὴν οφείλοντα νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν μελῶν τῆς παντοῦ οἰκογενείας, ἢ συνηγοροῦσα τὴν κατὰ δικαίωμα παροχὴν ἐργασίας, le droit au travail, τὸν περιορισμὸν τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τὴν κατ' ἀξίωσιν πρὸσδον φορολογίαν καὶ τὸν κοινωνισμὸν τοῦ Κράτους, socialisme de l'etat, περὶ πολλὰ δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καινοτομήσασα, εὐρον αὐτὸν ψυχρὸν καὶ ἐφεικτικὸν καίτοι ἐν τῇ Πλουτολογίᾳ αὐτοῦ ἀναγράφης σπουδαιότητά-

τας ἐν πνεύματι κανονισμοῦ τοῦ Κράτους γενομένης μεταρρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Β' ἐν Ρωσίᾳ τοῦ Γλάδστον ἐν ἀγγλίᾳ καὶ τοῦ Βίσμαρκ ἐν Γερμανίᾳ. (1)

*Ἐπειτα τὸ τέλος.

X. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

— Βαθειὰ τὸν ἐκρυψαν ἰ τὴ γῆ
οἱ ἀνομοὶ Ἑβραῖοι
τὸν Τίμιο Σταυρὸ.
Τοῦ Ἐσταυρωμένου ἢ προσταγῆ
ἰ τὸν ὕπνον μου μὲ λέγει
νὰ ἰπάγω νὰ τὸν βρῶ.—

*Ἐτὶ ἡ Ἑλένη διαλαλεῖ,
τοῦ Κωνσταντίνου μάννα,
βασιλίσσ' ἀκουστῆ.
Στὴν Ἰουδαία προσκαλεῖ
τὸν κάθε μεγιστάνα
ὁ βασιλεὺς κ' αὐτῆ.

Ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἔναν καιρῷ
σάρκα θνητὴν ἐνδύθη,
γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανοὺς
Κ' ἀπέθανεν εἰς τὸ σταυρὸ
κ' ἐτάφη κ' ἀναστῆθη,
καὶ πᾶ ἰ τὸν οὐρανοῦς.

— Εἶν' ὁ Χριστὸς ποῦ βοηθᾷ!
Τὰ κάτεργ' ἀρματώσθε
γιὰ τὴ Ἱερουσαλή!
Σκάψτε ἀψηλά ἰ τὸ Γολγοθᾶ,
τὰ χῶματα σκικώσθε,
τὴν κόπρον τὴν πολλῆ.

Κ' ὅποιος τὸν εὖρη τὸ Σταυρὸ,
τὸν φέρῃ μὲς τὴν Πόλι,
μὲς ἰ τὸν Ἁγίους περῶ.
Γιατὶ θε ναῦρη θησαυρὸ,
ποῦ σκέπει ἀπὸ τὸ βόλι
κ' ἀπὸ τὸν Σατανᾶ. —

Σκάψτουνε μιά, σκάψτουνε δύο,
σκάψτουνε πολλαῖς ἡμέραις
μὲ τ' ἀργυρὰ τσαπιά —
Ὡ νὰ χαθοῦν, νὰ μὴν τοὺς διῶ! —
Τὸν σκέπασαν μὲ λέρες —
Ποῦ νὰ τὸν εὖρης πιά!

Μὰ κεῖ ποῦ σκάψτουνε σαυθροπᾶ,
ἐν' ἀρωμα σκορπιέται,
μοσχοβολᾷ γλυκά.
Μὲς' ἀπ' τὸ χῶμα τὸ σκορπιᾶ
μιὰ λουλουδιὰ, ποῦ σεῖεται
μὲ τ' ἄνθη τὰ λευκά,

Τρέχει ἡ Ἑλένη μὲ καρδιά,
σκάψτει ἰ αὐτὸ τὸν τόπο

1) Γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Βίσμαρκ ἐπιδράσεως τοῦ δικασμοῦ ἀπὸ καθέδρας κοινωνιστοῦ καθηγητοῦ Βάγγερ ἐψηφίσθη ὁ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν Γερμανικῶς νόμος τοῦ 1883, πιθανώτατα δὲ τῆς αὐτῆς ἐνεκεν ἐπιδράσεως συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ νῦν αυτοκράτορος τῆς Γερμανίας ἡ περὶ τῶν ἐργατῶν Εὐρωπαϊκῆ Συνδιάσκεψις.

τὸ χέρι τῆς τὸ ἀβρό.
Σκάψτει κοντὰ ἰ τὴ λουλουδιὰ —
ἀν ἔχασε τὸν κόπο —
Εὐρήκε τὸ Σταυρὸ!

— Σκακώσθε τὸν ἀψηλά!
Τὸν πύρα, μὲ ἀνίκει,
βαθειὰ τὸν προσκυνῶ!
Τὸ φῶς τοῦ μᾶς χαμογελεῖ.
ἰ σὺν λάβαρο, ἰ σὺν νίκη,
ἀπὸ τὸν οὐρανὸ!

Μὰ καὶ τὸ λουλουδο ἰ τὴ γῆ
νὰ σέδεσθε μαζί του
ποῦ ἀξιώθηκα νὰ βρῶ.
ἰ Ἄπ' τὸν Παράδεισο ἰχει βγῆ,
μὲ τὴ γλυκειὰ πνοῆ του
νὰ βραῖνη τὸ Σταυρὸ. —

*Ἐκτοτε μένει σεβαστὸ
τὸ πράσινο βλαστᾶρι
μὲ τ' ἄνθος τὸ λευκὸ.
Τοὺς ἁγιασμοὺς κἀμνον μ' αὐτό,
τὸ παίρνουν γι' ἁγια χᾶρι,
τὸ λὲν Βασιλικὸ.

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ.

ἨΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τὰ κατωτέρω ἄσματα ψάλλονται ἐν Ἠπειρῷ ὑπὸ παίδων περιεργωμένων τὰς οἰκίας κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Λαζάρου καὶ συλλεγόντων αὐτὰ εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐγκομιῶν, ἅτινα ἀποτείνουσι κατὰ σειράν πρὸς τὰ διάφορα μῆλη τῆς οἰκογενείας.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΦΕΝΤΗ

Ἄφεντῃ μ' ἀφεντάκη μου, πέντε βολαῖς ἀφεντῃ,
Πέντε κρατοῦν τὸ μαῦρό σου, πέντε τὸ καλλιγόνου
Καὶ πέντε σὲ παρακαλοῦν. Ἄφεντῃ, καβαλλίκα!
Κ' ἄφεντῆς καβαλλίκα μὲ ἰς σέλινο πουλάρι
Ἄφεντῃ ἰ τὸ μέτωπο, φεγγάρι ἰ τὰ καπούλια.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΥΡΑΣ

Κυρὰ καλὴ, κυρὰ χρυσῆ, κυρὰ μαλαματένια,
Γιὰ πάρε τὰ κλειδάκια σου κ' ἀνοίξε τὰς κασέλλαις
Καὶ πάρε τὸ φακίολι σου καὶ στραβοφακιολίσου.
Τριγύρω τὸ φακίολι σου μελίσσι κολλημένο.
Τὸ μέλι τῶν οἱ ἀρχοντοὶ καὶ τὸ κερί ν οἱ ἅγιοι
Καὶ τὸ μελισσοτόπινο βαστοῦν τὰ παληκάρια.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΓΥΙΟΥ

Ἄγορι μ' ἀγοράκι μου, καλὸ μου παληκαράκι,
Σοῦ μῆνυσαν ἡ λυγερὰς κ' ἡ κόρη πάγαπούσες;
Νὰ πάρε νὰ πάρε τὸ φιλί νὰ πάρε τὴν ἀγάπη,
Τὶ κατεβαίνει ὁ Ντούναβος καὶ πέρνει τὰ γιοφύρια.
— Ἄς κατεβῆ κ' ὁ Ντούναβος κ' ἄς πάρε τὰ γιοφύρια,
Ἄς τὸ δαχτυλίδι μου πατῶ ἰ τὴν τρίχα μου διαβαίνω,
Καὶ θὰ περᾶσω ἀντίπερα πέρα ἰ τὰς μαυρομάταις,
Πάχουν τὸ μάτι σὺν ἐλιά, τὸ φρούδι σὺν γαϊτάνι.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ

Ἐδῶ ἰ γοῦν κόρην ὡμορφῆ θέλουν νὰ τὴν παντρεύουν,
Δὲν θέλει γυῖο τοῦ βασιλιᾶ, δὲν θέλει γυῖο τοῦ Ρήγα,
Μόν' θέλει τὰρχοντόπουλο μὲ τὰς παλλὰς χιλιάδες.
Ποῦ κοσκινίζει τὸ φλουρί καὶ πέφτει τὸ λογάρι
Καὶ τὰποκοσκινίσματα τὰ δίνει ἰ τὸ μαντήλι
Καὶ τὸ μαντήλι ἰ τὸ σπαθί καὶ τὸ σπαθί ἰ τὴ ζώση
Κ' ἡ ζώση ἀπάνω ἰ τᾶλογο καὶ τᾶλογο ἰ τοὺς κἀμπους.
(Ἡ συλλογὴ Α. Ι. ΕΞΑΡΧΟΥ).

ΜΕΛΑΓΧΡΙΝΗ
Είς τὴν Ο. Δίπυρον

ΟΥΡΑΝΙΑ

ὑπὸ Καμίλλου Φλαμμαριὸν

Συνέχεται 181 σ. 182

Βεβαίως τὰ ἱατρικὰ χρονικά μαρτυροῦσιν ὅτι ὑπάρχουσιν ἀληθῶς παρακρούσεις ποικίλων εἰδῶν καὶ ὅτι πολλοὶ νευροπαθεῖς ὀργανισμοὶ ἀπατῶνται ὑπ' αὐτῶν. Πλὴν ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ συμπεράσματος ὅτι πάντα τὰ μὴ ἐξηγουμένα ψυχολογικὰ φαινόμενα εἶνε παρακρούσεις μεσολαβεῖ ἄβυσσος.

Τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνός μας ἐπιζητεῖ εὐλόγως ν' ἀπαλλάξῃ πάντα ταῦτα τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς ἀπατηλῆς ὁμίχλης τοῦ ὑπερφυσικοῦ, ἀφοῦ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ ἀφοῦ ἡ φύσις, ἥς τὸ βασιλεῖον εἶνε ἀπειρον περιβάλλει τὰ πάντα. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἰδίως εἰδικῆ ἐπιστημονικῆ ἑταιρεία συνέστη ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς μελέτην τῶν φαινομένων αὐτῶν, ἡ Society for psycical Research; προΐστανται αὐτῆς οἱ ἐπιφανέστατοι ἐπιστήμονες τῆς πέρας τῆς Μάγχης χώρας καὶ ἤδη σπουδαῖα ἐξέδωκε δημοσιεύματα. Τὰ φαινόμενα ταῦτα τῆς ἐξ ἀποστάσεως ὁράσεως ἐταξινόμηθησαν ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον τῆς Τηλεπαθείας. Ἀστηρικὰ ἀνακρίσεις ἐγένοντο ὅπως ἐξελεγχθῶσιν αἱ μαρτυρίαι. Ἡ ποικιλία αὐτῶν εἶνε σημαντικῆ. Ἄς ἀναδιφῶμεν πρὸς στιγμὴν ἑμοῦ μίαν τῶν ἐκδοθεισῶν συλλογῶν*) καὶ ἄς ἀποσπάσωμεν ἐξ αὐτῆς τινὰ τεκμήρια δεόντως καὶ ἐπιστημονικῶς καθωρισμένα.

Εἰς τὸ ἐπόμενον ἐσχάτως παρατηρήθη περιστατικὸν ὁ παρατηρητῆς ἦτο ἐντελῶς ἔξυπνος, ὅπως ἡμεῖς καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Πρόκειται περὶ τινος κ. Ροβέρτου Μπὴ κατοικοῦ τοῦ Οὐίγαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἴδου ἡ περιεργὸς αὕτη ἀποκαλυψίς γραφεῖσα παρὰ τοῦ ἰδίου παρατηρητοῦ.

«Τὴν 18ην Δεκεμβρίου 1873 μετέβην ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ εἰς Σάουθπορτ, ἐνθα εὐρίσκειτο ἡ οικογένεια τῆς συζύγου μου, καταλιπόντες τοὺς γονεῖς μου ἐν πλήρει ὑγείᾳ κατὰ πάντα τὰ φαινόμενα. Τὴν ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν ἀπῆλθομεν εἰς περιπάτον παρὰ τὴν παραλίαν, ὅτε αἴφνης κατελήθημεν ὑπὸ τῆς μελαγχολίας ὥστε μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διασιδεάσω ἐξ ὧσιν καὶ ἂν ἐβλεπον, διὸ δὲν ἐβραδύναμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν οἰκάδε.

» Αἴφνης ἡ σύζυγός μου ἠσθάνθη αἰσθημά τι

στενοχωρίας καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι μετέβαινε εἰς τὸν θαλάμον τῆς μητρός της διὰ τινὰς στιγμάς. Μετὰ μίαν στιγμὴν καὶ ἐγὼ ἠγέρθη ἐκ τῆς ἑδρας μου καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν.

» Κυρία τις ἐνδεδυμένη ὡσεὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ ἐφθασε πλησίον μου προερχομένη ἐκ τοῦ παρακειμένου κοιτῶνος. Δὲν παρετήρησα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς της, διότι δὲν ἐβλεπε πρὸς τὸ μέρος μου· ἐν τούτοις ἀμέσως τῇ ἀπηύθυνα τὸν λόγον χαιρετίσας αὐτήν, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τί τῇ εἶπα.

» Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐνῶ αὐτὴ διήρχετο ἔμπροσθέν μου, ἡ σύζυγός μου ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ θαλάμου τῆς μητρός της καὶ διῆλθεν ἀκριβῶς ἐκ τοῦ μέρους ἐνθα ἐγὼ ἐβλεπον τὴν ἐν λόγῳ κυρίαν χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι τὴν παρετήρησεν Ἀνέκραξα πᾶραυτα μετὰ ζωηροῦ αἰσθήματος ἐκπλήξεως: « Ποία εἶνε αὐτὴ ἡ κυρία μὲ τὴν ὁποίαν τώρα συναπηντήθη; — Μὲ κανένα δὲν συναπηντήθη, ἀπήντησεν ἡ σύζυγός μου, περισσότερον ἐμοῦ ἐχθαμβος. — Πῶς! παρετήρησα, δὲν ἀπήντησες τώρα, αὐτὴν τὴν στιγμὴν μίαν κυρίαν, ἥτις διήρχετο ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν ἀκριβῶς ὅπου εὐρίσκεσαι, ἥτις ἐξῆλθεν ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς μητρός σου καὶ ἥτις πρέπει νὰ εὐρίσκειται τώρα εἰς τὸν πρόδρομον;

» — Εἶνε ἀδύνατον, μοὶ ἀπήντησεν ἡ σύζυγός μου, δὲν ὑπάρχει ἄλλος κανεὶς ἀπολύτως εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὴν τὴν στιγμὴν παρεκτὸς ἡμῶν καὶ τῆς μητρός μου.

» Τῷ ὄντι δὲ οὐδεμίαν ξένην εἶχεν ἔλθῃ καὶ αἱ ἔρουναι ἄς ἐποιήσαμεν αὐθωραὶ εἰς οὐδὲν κατέληξαν ἀποτέλεσμα.

» Ἦτο τότε ἡ ὀγδὴ ὥρα παρὰ δέκα λεπτά. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν τηλεγράφημα μοὶ ἀνήγγειλε τὸν αἰφνίδιον θάνατον τῆς μητρός μου ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν. Εὐρίσκειτο τότε καθ' ὁδὸν καὶ ἐνδεδυμένη ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἄγνωστος, ἣν εἶδον διερχομένην πρὸ ἐμοῦ. »

Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀφήγησις τοῦ παρατηρητοῦ. Ἡ γενομένη παρὰ τῆς ἑταιρείας τῶν Ψυχικῶν Ἐρευνῶν ἐξέτασις κατέδειξε τὸ πλήρες κύρος αὐτῆς καὶ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν μαρτυριῶν. Εἶνε γεγονός ἐπίσης θετικὸν ὅσον καὶ μετεωρολογικῆς ἢ ἀστρονομικῆς, ἢ φυσικῆς ἢ χημικῆς παρατήρησις. Πῶς θὰ τὸ ἐξηγήσωμεν; Συμπτῶσις, θὰ μάς εἰπῶσιν. Ἄλλ' ἡ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ κριτικὴ δύναται ἀληθῶς νὰ εὐχαριστηθῇ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης;

Ἔτερον περιστατικόν.

Ὁ κ. Φριδερίκος Οὐίγκφιλδ, κάτοικος τοῦ Βελίλ - ἂν Τέρ (ἐν τῷ νομῷ τῶν Βορείων Παραλίων) γράφει ὅτι τὴν 25 Μαρτίου 1880 κατακλιθεὶς λίαν ἀργὰ ἀφοῦ ἀνέγνωσε ἐπὶ ἀρκετὰς ὥρας τῆς ἐσπέρας, ὠνειρεύθη ὅτι ὁ ἀδελφός του, διακείμενος ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Ἑσῆξ ἐν Ἀγγλίᾳ εὐρίσκειτο πλησίον του, ἀλλ' ὅτι ἀντὶ νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ εἰς ἐρώτησιν ἣν τῷ ἀπηύθυνεν ἠγέρθη ἐκ τῆς ἑδρας του καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ ἐντύπωσις ἦτο τόσον ζωηρά, ὥστε ὁ διηγούμενος ὄρμησεν ἐκτὸς τῆς κλίνης του σχεδὸν κοιμώμενος εἰσέτι καὶ ἀρυπνίσθη καθ' ἣν στιγμὴν ἀπέθετε τὸν πόδα κατὰ τῆς κλίνης, κρᾶζων τὸν ἀδελφόν του. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔμαθεν ὅτι ὁ ἀδελφός του ἐφονεύθη περὶ ἀπὸ τοῦ Ἰππου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 25 Μαρτίου 1880, τὴν ἐσπέραν κατὰ τὴν ὀγδὸν ὥραν καὶ ἡμίσειαν, ὥρας τινὰς πρὸ τοῦ ὄνειρου, τὸ ὅποτον ἀνεφέραμεν.

Ἐξετάσεως γενομένης ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἡμερομηνία τοῦ θανάτου ἦτο ἀκριβῆς καὶ ὅτι ὁ διηγηθεὶς τ' ἀνωτέρω εἶχε γράψῃ τὸ ὄνειρόν του εἰς σημειωματάριόν τι τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ εἶδε καὶ οὐχὶ κατόπι.

Ἔτερον περιστατικόν:

«Ὁ κ. Σ... καὶ ὁ κ. Λ... ὑπάλληλοι ἀμφότεροι εἰς τὸ αὐτὸ γραφεῖον ἦσαν ἀπὸ ὁκτώ ἐτῶν στενότατοι φίλοι. Τὴν Δευτέραν 19 Μαρτίου 1883 ὁ Λ... πορευόμενος εἰς τὸ γραφεῖόν του ἔπαθεν ἀπὸ δυσουσίας. Εἰσῆλθε δὲ τότε εἰς φαρμακεῖον, ἐνθα τοῦ ἐχορήγησαν φάρμακόν τι τὴν ἐπομένην Πέμπτην δὲν εὐρίσκειτο εἰς καλλιτέραν κατάστασιν τὸ Σάββατον τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος ἀπουσίαζεν ἀκόμη ἐκ τοῦ γραφείου.

» Τὴν ἐσπέραν τοῦ Σαββάτου 24 Μαρτίου ὁ Σ... εὐρίσκειτο εἰς τὴν οἰκίαν πασχῶν ἐξ ἡμικρανίας· εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του ὅτι ἦσθάνετο πολλὴν ζέστην, τοῦθ' ὅπερ δὲν τοῦ εἶχε συμβῆ πρὸ δύο μηνῶν· εἶτα δὲ, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ταύτην κατεκλίθη καὶ μετὰ ἐν λεπτὸν εἶδε τὸν φίλον του Λ... ὄρθιον ἔμπροσθέν του, φέροντα τὴν συνήθη ἐνδυμασίαν. Ὁ Σ... μακρῶς παρετήρησε καὶ τὰς ἐξῆς λεπτομερείας ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ τοῦ Λ... ὅτι ὁ πῖλός του ἔφερε μέλανα πέπλον, ὅτι τὸ ἐπανωφόριόν του δὲν ἦτο κομψωμένον καὶ ὅτι ἐκράτει βᾶθρον εἰς τὴν χεῖρα. Ὁ Λ... προσέβλεψεν ἀτενῶς τὸν Σ... καὶ παρήλθεν. Ὁ Σ... τότε ἀνεμνήσθη τῆς φράσεως τῆς ἐμπεριεχομένης εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰάβ: « Πνεῦμα διῆλθεν ἀπὸ τοῦ προσώπου μου καὶ αἱ τρίχες τῆς σαρκός μου ὠρθώθησαν. » Ἦ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠσθάνθη φρικίας διατρέχουσας τὸ σῶμα του καὶ αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἠνωρθώθησαν. Τότε ἠρώτησε τὴν σύζυγόν του: « Τί ὥρα εἶνε; » αὐτὴ δὲ ἀπήντησεν: « Ἐννέα παρὰ δώδεκα λεπτά. Εἶπε δὲ τότε αὐτῇ: « Σὲ ἐρωτῶ, διότι ὁ Λ... ἀ-

πέθανεν τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγου. Ἡ σύζυγός του προσεπάθησε νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἦτο πλάνη ἀλλ' αὐτὸς τὴν διεβεβαίωσε μὲ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ὅτι κανὲν ἐπιχείρημα δὲν θὰ ἴσχυεν ὅπως τὸν πείσῃ νὰ μεταβάλλῃ γνώμην. »

Τοιαύτη εἶνε ἡ γενομένη παρὰ τοῦ Σ... ἀφήγησις. Τὸν θάνατον τοῦ φίλου του Λ... ἔμαθε μόνον κατὰ τὴν ἐπαύριον Κυριακὴν τὴν τρίτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν.

Ὁ Λ... εἶχε πράγματι ἀποθάνῃ τὴν ἐσπέραν τοῦ Σαββάτου, κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν παρὰ δέκα λεπτά.

Πρὸς τὴν ἐκθεσιν ταύτην δύναται νὰ παραβληθῇ τὸ ἱστορικὸν γεγονός τὸ ἀναφερόμενον παρὰ τοῦ Ἀγρίππα Ὠθινιᾶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ καρδινάλιου τῆς Λορραίνης.

« Ἐνῶ ὁ βασιλεὺς εὐρίσκειτο ἐν Λυενιώνι, τὴν 23 Δεκεμβρίου 1574 ἀπέβησεν ὁ Κάρολος, καρδινάλιος τῆς Λορραίνης. Ἡ βασίλισσα (Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων) εἶχε κατακλιθῆ ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, παρισταμένω κατὰ τὴν κατάκλισιν της μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑψηλῶν προσώπων τοῦ βασιλείου τῆς Ναυάρρας τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Λυὸν τῶν κυριῶν Ρέτζ, Λιγιερὸλ καὶ Σῶν, ὧν αἱ δύο ἐπεκύρωσαν τὸ περιστατικὸν αὐτό. Ἐνῶ ἠτοιμάζετο νὰ καλονουτίσῃ τοὺς παρισταμένους, διὰ μιᾶς ἀνεσκήρτησε καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης, ἔφερε τὰς χεῖρας πρὸ τοῦ προσώπου καὶ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς παρεστώτας, δεικνύουσα ἄμα παρὰ πόδας τῆς κλίνης τὸν καρδινάλιον, ὅστις ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρα. Ἀνέκραξε πολλὰς: « Κύριε καρδινάλιε, δὲν ἔχω τίποτε μαζὶ σας. » Ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάρρας ἐπεμφε τότε ἕνα τῶν ἀκολουθῶν εὐπατριδῶν του εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ καρδινάλιου, ὅστις ἐπέστρεψε κομίζων τὴν εἶδησιν ὅτι ὁ καρδινάλιος εἶχεν ἐκνεύσῃ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. »

Ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς « μεταγενεστέρας ἀνθρωπότητος » δημοσιευθέντι ἐν ἔτει 1882 ὁ Ἀδόλφος δ' Ἀσσιῆ ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ἐξῆς γεγονότος, ἀνακοινωθέντος εἰς αὐτὸν παρὰ τινος γυναικὸς ἐκ Σκίβ-Γκωδᾶν ὡς συμβάντος εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν.

« Ἡμῖν ἀκόμη νεάνις, εἶπε, καὶ κατεγινόμεν ἡμοῦ μὲ τὴν πρεσβυτέραν μου ἀδελφὴν. Ἐσπέραν τινὰ κατεκλίθημεν καὶ μόλις εἰχομεν σύβυσσιν τὸ κηρίον. Τὸ πῦρ τῆς ἐστίας μὴ σβεσθῆν ἐντελῶς ἐφώτιζεν ἀμυδρῶς τὸν κοιτῶνα. Στρέψασα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐστίαν εἶδα πρὸς μεγάλην μου ἐκπλήξιν ἱερέα τινὰ καθήμενον πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ θερμαινόμενον. Εἶχε τὸ σῶμα, τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὸ ἦθος ἐν γένει ἐνός θεοῦ μας, ὅστις κατώκει εἰς τὰ περιχώρα καὶ ἦτο ἀρχιεπισκόπος. »

* Ἐστὶν συνέχισις

[Μετάφρασις X.]

*) Phantasms of the living ὑπὸ E. Gurney καὶ Fr. Myers καθηγητῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβρυγίας Frank Podmore, Λονδῖνον 1866. Ἡ Society for Psycical Research ἔχει ὡς πρόεδρον αὐτῆς τὸν καθηγητὴν Balfour Stewart τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου.

Περατωθέντος τοῦ δείπνου δὲν εἴχομεν ἀνάγκη νὰ κοπιᾶσωμεν ὅπως μεταβῶμεν εἰς τὰς κλίνας μας. Ἦρκεσε μόνον νὰ ἔρωσιν ἐκεῖθεν τὴν χαμηλὴν τράπεζαν, τὸν σοφρᾶν, καὶ νὰ ἐξαπλώσωμεν τὰ σκέλη, ὅπως εὐρεθῶμεν πανέντιμοι πρὸς ὕπνον βαρύν, ὅστις μόνον τὴν αὐγὴν διεκόπη, ὡς ἐκ τῆς πρωϊνῆς αὔρας, ἥτις δριμεῖα κἄπως, εἰσῆρχετο ἀνενοχλήτως διὰ τῶν σπιθκιακίων ἀρμογῶν τῶν σπινιδίων τῆς καλύβης. Πολλάκις δὲ τότε εἶδομεν διὰ τῶν αὐτῶν ἀρμογῶν εἰσερχόμενα καὶ τὰ φύγῃ τῶν κυνῶν, ὅτινες μετὰ δυσπιστίας περιεργάζοντο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς καλύβης.

Τὴν πρωῖαν πυκνὴ ὁμίχλη ἐσκίαζε τὴν χαράδραν τοῦ Μπαρδα, τὰ πάντα δὲ ἦσαν διαβροχὰ, ὡς ἐὰν βραγδαία βροχὴ εἶχε λούσῃ τὸν τόπον. Ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας ἐδαπανήσαμεν μόνον διὰ νὰ βροφήσωμεν κύπελα ἀφρώδους καὶ θερμοῦ γάλακτος, μόλις ἀμελχθέντος, καὶ ν' ἀποχαιρετίσωμεν τὴν οἰκογένειαν τοῦ φιλοξένου Μπαρδα, ἥτις μεθ' ὄλων τῶν ὑποτελῶν αὐτῆ βλάχων παρετάχθη κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μας. Μεθ' οὗ ἐπανελάβομεν τὴν πορείαν. Ἐπορευόμεθα δὲ νῦν κατὰ γράμμα διὰ μέσου νεφῶν, ὥστε οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθη ἐπὶ πολλὴν ὥραν ν' ἀντιληφῶ κατὰ τὸν δρόμον, εἰμὴ τὸ ἐκτάκτως τραχύ καὶ ἀνώμαλον τῆς ἀτραποῦ ἐφ' ἧς ἐβαδίζομεν. Ἡ νεφελοδρομία αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν αὐτῆς συνεπορευόμεθα ἀδιακόπως πρὸς στίφην ἡμιονηγῶν χωρικῶν, ὅτινες καίτοι ἐκόπτοντο σπεύδοντες νὰ ἀνοίξωσιν ἡμῖν δίοδον, ἐνεκεν ὅμως τῆς συμπαγοῦς ἐκείνης ἀτμοσφαιρας, μόλις ὅτε προσέκρουον ἐπὶ τῶν ἡμιόνων μας μας ἐννόουν. Ὅσακις πνοὴ τις ἀνέμου διεσκέδαζεν ἐπὶ μικρὸν μέρος τι τῆς ὁμίχλης, καταπληκτικαὶ εἰκόνες τόπων ἀγρίων προσέβαλλον ἐπὶ στιγμὰς τινὰς τοὺς ὀφθαλμούς, μεθ' οὗ τὸ παραπέτασμα ἐκλείετο αὐθις ἀδιχώρητον.

Σήμερον ἀναπολῶν τὰς ἐντυπώσεις ἐκείνας, ἐκλαμβάνω αὐτὰς ὡς ἀναμνήσεις ὀνείρου μᾶλλον ἢ πραγματικῆς, τῶσον ὑπῆρχαν στιγμιαίαι καὶ ἀπροσδόκητοι, οὗτος δ' εἶνε πιθανῶς ὁ λόγος δι' ὃν αἱ εἰκόνες ἐκείναι ἐν τῇ φαντασίᾳ μου ἔλαβον διαστάσεις, ὧν ἴσως ἐν τῇ πραγματικότητι στεροῦνται.

Κατὰ τὰ ἐλάχιστα ἐκείνα διαστήματα ὅτε μὲν ἐπαρουσιάζετο αἶφνης τρία μόλις βήματα ἀπὸ τῶν ποδῶν μας ἀμέτρητος κρημνός, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὑποῖου δὲν ἤκούομεν μὲν, ἀλλ' ἐφαιναζό-

μεθα τὸν βόγγον χειμάρρου, κυλιόντος ἀπὸ βράχου εἰς βράχον ἀφρίζοντα ὕδατα· ἄλλοτε κρημνός, ὀρθός πρὸ ἡμῶν, ὑψοῦτο εἰς ἀδιάγνωστον ὕψος· τοῦτον δὲ διεδέχετο βαθυτάτη χαράδρα, εἰς τῆς ὑποῖας τὰς ἀποτόμους πλευρὰς εἶρπομεν τρόπον τινὰ ἀναθέμενοι πᾶσαν ἀσφαλεῖαν καὶ προφύλαξιν, ἀπὸ ἐνδεχομένου ὀλισθήματος, εἰς τὸ θαυμασίον ὀρμέφυτον τῶν ἡμιόνων μας, ὅτινες ἂν καὶ βλέποντες διὰ μέσου τῆς ὁμίχλης ὅσον καὶ ἡμεῖς, ἐν τούτοις ἐγνώριζον ποῦ νὰ στηριζώσιν ἀσφαλῶς τὸν πόδα. Παρατήρησα μάλιστα ὅτι ἐνίοτε εὐχαριστοῦντο, ὅχι βεβαίως καὶ δι' εὐχαρίστησιν ἡμῶν, νὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τοῦ ἀκροτατοῦ χεῖλους τοῦ κρημνοῦ, ἐνῶ ὑπῆρχεν ἀρκετὸς χώρος διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην πορείαν. Τότε ἀνεπόλουν κατ' ἐμαυτὸν τὰς περιγραφὰς τῶν ἐν Καλαμπάκᾳ. Ἐπρεπε δὲ νὰ ἤμεθα εὐχαριστήμενοι διότι ἐπεχειρήσαμεν ταξιδίον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ. Ἐνα ἢ δύο μῆνας βραδυτέρων ἢ διάβασις διὰ τῶν τόπων τούτων εἶνε ἐπιπονωτάτη, αὐτόχρημα δὲ κινδυνώδης. Μοὶ διηγοῦντο τὰς δυσχερεῖας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς διαβάσεως τοῦ Ζυγοῦ ἐν χειμῶνι. Φαντασθῆτε τὸν πλήρη κρημνὸν καὶ χαράδρων ἐκεῖνον τόπον ἐξομαλίζομενον ὑπὸ τὸν λευκὸν πέπλον τῆς χιόνος, τὰς φάραγγας πληρουμένας μέχρι χειλέων, καὶ τὰς ἀτραποὺς ἐξαφανιζομένας ὑπὸ τὸ ὁμοίμορφον χιονῶδες στρώμα. Ἄδύνατος καθίσταται, μὴς ἔλεγον, ἡ διαβάσις ἀνευ ἐμπείρου ὀδηγοῦ. Ἡ χιὼν μαλακῶς ἐστρωμένη ἐν ταῖς χαράδραις εἶνε ἄπιστος ὡς ἡ θάλασσα· ὅπου νομίζετε ὅτι βλέπετε ἔδαφος ὀμαλὸν διὰ νὰ βαδίσητε, χάνει ἀβυσσος ἐτοιμὴ νὰ σᾶς καταπίῃ. Ἀρκεῖ ν' ἀπατηθῇ τις καὶ νὰ κάμῃ ἐν μόνον ὀλέθριον βῆμα! οὐδεμία ἀνθρωπίνῃ δυνάμει δύναται νὰ τὸν σώσῃ. Πολλοὶ δυστυχεῖς εὗρον τὸν θάνατον εἰς τὰ παγωμένα ἐκείνα βῆθη, καὶ μόλις τὸν ἐπόμενον Μάιον, τηκομένων τῶν χιόνων, εὗρον τοὺς ἀποκρυσταλλωμένους αὐτῶν σκελετούς.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ βραχύτερα μέρη ἢ χιὼν ὑψοῦται σημαντικῶς. Ἐνῶ ἐβαδίζομεν ἐβλέπομεν κατὰ διαστήματα σταυρούς κεχαραγμένους ἐπὶ τῶν γηραιῶν κορμῶν τῶ ὄξυων, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν χρονολογίας. Μας ἐξήγησαν ὅτι οἱ σταυροὶ οὗτοι ἐδήλουν τὸ ὕψος εἰς ὃ εἶχε φθάσει ἡ χιὼν κατὰ τὴν σημειουμένην χρονολογίαν. Ἐμετρήσαμεν τοιαῦτα ὕψη ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ εὗρομεν τινὰ ἐξικνούμενα μέχρι τεσσάρων καὶ πλέον μέτρων. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ συγ-

κοινωνία, ἐὰν δὲν διακοπῇ τελείως, περιορίζεται μεγάλως. Πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐπείγουσα ἀνάγκη, ἢ πρέπει τις νὰ μαστιζῆται ὑπὸ τῆς πτωχείας, ὅπως πλείστοι τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῶν παραμεθορίων μερῶν, ἐν τε τῷ τουρκικῷ καὶ ἑλληνικῷ, διὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς πόρους καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ταξιδίου τοῦτου κατὰ τοὺς δύο ἢ τρεῖς μῆνας τοῦ βαρέος χειμῶνος. Διὰ τὰς περιστάσεις ταύτας ὑπάρχει σῶμά τι ἐιδικῶν ἐργατῶν ἐκ Μετσόβου, χαμάληδων καλουμένων, οἵτινες ἐπ' ἀμοιβῇ προσφέρονται ὡς ὀδηγοὶ εἰς τοὺς ὁδοιπόρους. Γνωστὰι τοῦ τόπου κατ' ἀκριβείαν, ἄνδρες βυρμαλέοι καὶ καρτερικοὶ, μόνοι αὐτοὶ δύναται τελεσφόρως νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν συγκοινωνίαν. Ἐφωδιασμένοι διὰ πλατέων πτύων ἀνοίγουσι δρόμον διὰ μέσου τῶν χιόνων, πολλὰκις δὲ προσφέρονται νὰ σᾶς ὑπηρετήσωσι καὶ ὡς ὑποζύγια, μεταφέροντες ὑμᾶς κατὰ διαστήματα ἐπ' ὤμων, ἐνῶ ἄλλοι πράττουσι τὸ αὐτὸ διὰ τὰς ἀποσκευὰς σας. Ταύτας ὅμως κατὰ τὴν κατάβασιν τοῦ Ζυγοῦ πρὸς τὸ Μέτσοβον, δὲν κοπιῶσι νὰ μεταφέρωσι πλέον οἱ ἴδιοι, τῆς καταβάσεως ταύτης οὕσης ὡς ἐκ τῆς ἀποτόμου κλίσεως λίαν κινδυνώδους, ἀλλὰ ἀποθέτοντες ἐπὶ τῆς χιόνος, εἰς μέρος κατάλληλον καὶ ὠρισμένον, στέλλουσι διὰ λακτίσματος κυλιόμενας μέχρι τῶν προπόδων τοῦ ὄρου, ὅπου ἀναμένουσι τοὺς κυρίους αὐτῶν.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ ταξιδίου μας, ὡς προεῖπον, δὲν μᾶς ὑπέβαλεν εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐνοχλήσεων τούτων, ἀλλὰ τούναντίον συνέτεινεν εἰς τὸ ν' ἀπολαύσωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν, τῆς τέρψεως ἣν παρέχει ἡ θέα τῶν γραφικωτάτων ἐκείνων βουνῶν τοῦ Πίνδου. Ἡ ὁμίχλη τέλος ἤρχισεν ἀραιουμένη καὶ βαδίζοντες πάντοτε ἐπὶ ἀποτόμων ἀνωφερειῶν καὶ διὰ μέσου ὠραιωτάτου δάσους ὄξυων, ἐφθάσαμεν περὶ τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν εἰς τὸ χάνι Ζυγοῦ, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέμα τῆς ὁδοιπορίας μας.

Τὸ χάνι Ζυγοῦ, εἰς τῶν σημαντικωτάτων σταθμῶν τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς, εἶνε, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος δηλοῦται, παλαιὸν πανδοχεῖον, τὸ ὑποῖον μεταρρυθμισθὲν καὶ ἐπανεξηθὲν μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν, χρησιμεύει διὰ τὸν στρατωνισμὸν ἀποσπάσματος εὐζώνων διοικουμένου ὑφ' ἐνὸς ἀξιωματικοῦ. Καίτοι δὲ τοῦτο ὀλίγον κατωτέρω τοῦ αὐχένος τοῦ Ζυγοῦ, τῆς πρωτίστης ταύτης διόδου πρὸς τὴν Ἠπειρον. Ὁ σταθμάρχης ἀξιωματικὸς ὑπεδέχθη ἡμᾶς φιλοφρονέστατα. Ἡ πρόθυμος δὲ δεξιότης αὐτοῦ, ἡ θέρη πλουσίας πυρᾶς, συνεχεῖς σπονδαὶ ἡπειρωτικῷ βουμίου, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ θέα ὀρεκτικωτάτου ἀγρίου ἐρίφιου δισημελιζομένου τὴν στιγμὴν ἐκείνην, μᾶς ἔκαμαν νὰ λησμονήσωμεν ταχέως τὸν κόπον τῆς πορείας, καθήμενοι δὲ παρὰ τὴν πυρᾶν, καὶ ξηραίνοντες τὰ κάθυγρα ἐνδύματά

μας, ἐλάβομεν παρὰ τοῦ σταθμάρχου τὰς ἀναγκαιὰς πληροφῶριαις διὰ τὴν μελετωμένην συνέντευξιν.

Κατὰ ταύτας, ὁ πασσᾶς, ὑποστράτηγος, γενικός διοικητὴς τῶν σταθμῶν τῆς κατὰ τὸ τμήμα ὀροθετικῆς γραμμῆς, ἀναχωρήσας τὴν προηγουμένην ἐξ Ἰωαννίνων, ὅπου εἶχε τὴν ἔδραν αὐτοῦ, εἶχε φθάσει εἰς Μέτσοβον, ὅπου ἀνέμενε τὴν ἀφίξίν μας. Δὲν ἐχρονοτριβήσαμεν, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀναγκάσωμεν αὐτὸν νὰ περιμένῃ, ἀλλ' ἀμέσως μεταπεμφθέντες τὸν διοικούντα τὸν γειτονικὸν σταθμὸν τούρκον ὑπαξιωματικὸν ἐνεχειρίσαμεν αὐτῷ ἐγγράφον πρὸς τὸν φρούραρχον Μετσόβου, δι' οὗ ἀγγέλλοντες αὐτῷ τὴν ἀφίξίν μας, παρεκαλέσαμεν αὐτὸν ν' ἀνακοινώσῃ τοῦτο εἰς τὸν πασσᾶν, ὀρίζων ὡς ὥραν συνεντευξέως τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ἥτις συνέπιπτε Κυριακῇ, ὡς τόπον δὲ τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ αὐχένος Ζυγοῦ. Ὁρίσαμεν δὲ ἡμεῖς τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον, διότι κατὰ προηγηθῆν μήνυμα τοῦ πασσᾶ, οὗτος εἶχε τὴν ἀβρότητα νὰ ἀφίξῃ εἰς ἡμᾶς τὸ δικαίωμα τοῦτο.

Ὁλόκληρον τὴν ὑπόλοιπον ἡμέραν κατηνάλωσαμεν εἰς περιπάτους ἐπὶ τοῦ Ζυγοῦ. Δυστυχῶς ἡ ὁμίχλη διήρκεσεν ὅλην τὴν ἡμέραν, ὥστε ὀλίγιστα ἠδυνήθη ν' ἀπολαύσω ἐκ τῆς θέας τοῦ Πίνδου. Ἐν τούτοις αὕτη ἡ ὁμίχλη παρίστα δι' ἐμὲ θέαμα πρωτοφανές. Ὅτε μὲν ἀπετέλει διάφραγμα συνεχές, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου μόλις διέκρινε τις ὡς σκιάς τοὺς πλησιεστέρους κορμούς τῶν ὄξυων, ἢ τοὺς περιπολοῦντας Τούρκους ἢ Ἑλληνας σκοπούς, ἄλλοτε δὲ διὰ μίας διαλυομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ὑψοῦτο εἰς πεντήκοντα μέτρα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας, ὅποτε ἀπετέλει νύφη ταχέως κινούμενα καὶ κατακαλύπτοντα τὰς κορυφὰς τῶν περὶ ὑψωμάτων, αἶφνης δὲ ταπεινούμενα καὶ περιβάλλοντα πάλιν ἡμᾶς διὰ σκοτεινοῦ πέπλου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ῥίγος διέτρεχε τὸ σῶμα ἡμῶν, καὶ μετὰ τρία λεπτά οἱ μανδῦαι ἡμῶν ἦσαν διάβροχοι, ἠσθανόμεθα δὲ τὴν ὑγρασίαν διαπερῶσαν τὰ ἐνδύματα ἡμῶν καὶ προξενούσαν ἐπὶ τοῦ σώματος τὴν συναίσθησιν ψυχροῦ ἰδρώτος· ἀπαξ μόνον βιαία πνοὴ βορρᾶ ἐκαθάρισε τὴν ἀτμοσφαῖραν πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς καὶ τότε πανόραμα ἐξαισίον προσέπεσαν εἰς τὰς ὄψεις μας.

Κατ' εὐθείαν πρὸ ἡμῶν σειρὰ κοιλάδων, ἴσως τῆς λεκανῆς τοῦ Πηνειοῦ, διήνοιγε τὸν ὀρίζοντα μέχρι τῶν τελευταίων βουνῶν, πέραν τῶν ὁποίων μέχρι τοῦ ἡθροῦτο ἡ θεσσαλικὴ πεδιάς, ἣν δὲν ἐβλέπομεν ἀλλ' ἐννοοῦμεν ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὑψωμάτων· τὰ πρῶτα βουνὰ ἐμαύριζον ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ χρώματος τῶν δασῶν τῶν ὄξυων καὶ πιτύων, αἱ κορυφαὶ δὲ αὐτῶν ἐχάνοντο ἐντὸς τῶν νεφῶν. Βαθμηδὸν ὅμως αἱ ἀποχρώσεις αὐτῶν ἐγίνοντο φωτεινότεραι ἀπὸ τοῦ βαθέως πρασίνου, τοῦ ἀνοι-

κτοῦ πρασίνου, τοῦ ὑποκυάνου, τοῦ ἐρυθροῦ ἢ ἰώδους μέχρι τοῦ γλαυκοῦ. Ἐνῶ περίεξ ἡμῶν τὸ φῶς κωλυόμενον ὑπὸ τῶν ἐπιψυχόντων τὰς ἐπιφανείας τῶν βουνῶν νεφῶν, προσέπιπτε σκιῶδες, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος, λαμπρὸς ἡλῖος κατηύγαζε τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν, δι' ἀφθόου φωτὸς ἐναλασσομένου πρὸς τοὺς σκοτεινοὺς χρωματισμοὺς τῶν διασχίζουσῶν τὰς πλευρὰς ταύτας φαράγγων. Ἀλλὰ τὸ θέαμα τοῦτο ὑπῆρξε στιγμιαῖον· διότι ὁ ἀνεμος αἰφνης ἐπαυσεν ἢ ἠλλάξε διεύθυνσιν καὶ ἡ ὀμίχλη ἐν ῥίπῃ ὀφθαλμοῦ ἐνεθρονίσθη παλιν ἀπόλυτος κυρίαρχος τῶν βουνῶν ἐκείνων. Ἐν τούτοις ἤμεθα ἤδη καθυγροί, καὶ ἡ ὑγρασία αὕτη εἰς ἣν δὲν εἴμεθα εἰθισμένοι, καὶ ἡ διαπεραστική αὔρα τοῦ Πίνδου, μᾶς ἠναγκάσαν νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸ χανί, ὅπου συσπειρωθέντες περὶ τεραστίαν πυρᾶν, διήλθομεν τὴν ἐσπέραν, μετὰ γεῦμα, κυρίως ἐκ θηραμάτων συγκείμενον, διὰ διηγέσεων περιπετειῶν χειμῶνος σκληροῦ, συλλήψεως λαθρεμπόρων, καταδιώξεως ληστῶν, σκηνῶν δηλαδὴ ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ βίος τῶν ἐπὶ τῆς μεθορίου φρουρόντων ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν.

Ἡ ἐπομένη ἀνέτειλεν ἐπίσης ὀμιχλώδης καὶ σκοτεινή. Τοῦτο δὲ μὲ δυσηρέσει διότι ἀνελογιζόμενη ὅτι ἴσως δὲν θά μοι παρουσιασθῆ συντόμως εὐκαιρία δευτέρας ἐκδρομῆς εἰς τὸν Πίνδον καὶ ἐλυπούμην σκεπτόμενος τὴν στέρησιν τοῦ θεάματος ὠραίας ἡμέρας ἐπ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις εἴμεθα τυχεροί. Ἐλαφρὸς ἀνεμος ἐγερθεὶς περὶ τὴν ἐβδόμη ὥραν, βαθμηδὸν ἐνισχύθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐντὸς μιᾶς ὥρας πᾶν ἴχνος ὀμίχλης ἐξηφανίσθη, λαμπρὰ δὲ ἡμέρα φθινοπωρινὴ ἐπέπλησεν ἡμᾶς χαρᾶς.

Ἐσπεύσαμεν ν' ἀνέλθωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ αὐχένος, ὅπῃθεν νεὸν πανόραμα ἐξετυλίσσετο. Πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἔκειτο τὸ Μέτσοβον, λευκάζον ἐπὶ τῆς φαιᾶς πλευρᾶς τοῦ βουνοῦ εἰς οὐ τοὺς πρόποδας εἶνε ἐκτισμένον. Διὰ τῶν τηλεσκοπίων διεκρίνομεν καλλίστα τὴν μεγαλειτέραν συνοικίαν αὐτοῦ, τὸ Προσῆλιον, ἢ κυρίως Μέτσοβον, ἐνῶ ἡ ἐτέρα συνοικία, τὸ Ἀνήλιον, ἐκρύβετο ὀπισθεν τοῦ Λάκμωνος. Τὸ Προσῆλιον, οὕτω καλούμενον ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ, δεχομένης ἀκωλύτως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἔκειτο εἰς τὸ ἄκρον κοιλιάδος ἀγρόνου, περίεξ τῆς πόλεως μόνον καλυπτομένης ὑπὸ τινων ἀμπέλων καὶ ἐλαίων. Ἐν τῷ μίσῳ τῆς πόλεως ὑψοῦτο φρούριον τετραπλευρὸν χαμηλόν, εἰς καλὴν κατάστασιν διατηρούμενον, περὶ αὐτὸ δὲ ἦσαν ἀτάκτως διασπαρμέναι αἱ χαμηλαὶ οἰκίαι τῶν κατοίκων, ἐξ ὧν διακρίνονταν ἐκ τοῦ μεγαλειτέρου ὕψους

τῶν ὀλίγων οἰκίαι βέηδων ἢ εὐπόρων χρησιάνων, μίξ ἢ δύο ἐκκλησιαὶ καὶ τινα τζαμιά. Μολονότι δὲ τὸ Μέτσοβον ἀπέειχεν ἀφ' ἡμῶν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἐνεκεν ὕψους τοῦ ὕψους εἰς ὃ εὐρισκόμεθα, ἐνομιζόμεν ὅτι λίθος ἐκσπενδονίζομενος ἀπὸ τῆς θέσεώς μας ἤθελε πέσῃ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ἡ χώρα ἦν εἴχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡτο ὄρεινοτάτη ἀτελειώτος σειρὰ λόφων καὶ βουνῶν διεδέχοντο ἀλλήλους μέχρις ἄκρων τοῦ ὀρίζοντος, ποῦ δὲ καὶ ποῦ δάση πυκνὰ ὑψικόμων ὄξυων ἐσκίαζον τὰς λευκαζούσας κλιτύας τῶν ὄρεων.

Ἐνῶ παρατηροῦμεν τὸ θαυμάσιον τοῦτο θέαμα, ὃ ἐπὶ τινος παρακειμένου βράχου τοῦρκος φρουρὸς ἐκάλεσε τὴν φρουρὰν εἰς τὰ ὄπλα. Τοῦτο ἦτο σημεῖον ὅτι ὁ πασσᾶς ὤφθη ἐρχόμενος. Πράγματι δὲ ἀμέσως εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἀποτόμης ἀνερχομένης ἀτραποῦ ἐφάνη ἡ συνοδεία του βραδέως πορευομένη. Συνέκειτο δὲ αὕτη ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ εἶχε τοῦτο τὸ περιεργον. Εἰς τινα ἀπόστασιν πρὸ τῆς κυρίας συνοδείας παρατηρήσαμεν στρατιώτας ἀόπλους φέροντας διάφορα πράγματα ἀνά χειρᾶς, μεταξύ δὲ αὐτῶν δύο οἵτινες ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλη στρογγύλα ἀντικείμενα, τὸ εἶδος τῶν ὀπῶν ματαίως προσεπαθούμεν νὰ μαντεύσωμεν. Ἐλύθη δὲ ἡ ἀπορία μας μετ' ὀλίγον ὅτε προσεγγίσασθαι τῆς συνοδείας εἶδομεν ὅτι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἦσαν ταψία, περιέχοντα τὸ μὲν βοδινόκοκκινον χαλβᾶν, τὸ δὲ ὀρεκτικὴν ἐξ ὄρνιθος πῆτταν, ἐφ' ἧς στρώμα πχὺ βουτύρου εἶχε παγώσῃ ἐκ τῆς ψυχρᾶς πνοῆς τοῦ βορρᾶ.

Δὲν θά κουρξω τὸν ἀναγνώστην διηγούμενος τὰ καθέκαστα τῆς συνεντεύξεως. Ὁ πασσᾶς ἦτο εὐγενέστατος καὶ νοσηρονέστατος ἄνθρωπος. Τρεῖς ὥραι ἤρκεσαν νὰ μεταβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀμφισθητούμενου σημείου τῆς γραμμῆς, ἱππεύοντες νῦν, χάρις εἰς τὴν εὐγένειαν τοῦ πασσᾶ, λαμπροὺς ἐκ Βοσνίας ἵππους, νὰ κανονίσωμεν ἐπὶ τόπου τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς Χανί Ζυγοῦ, ὅπως γεμματίσωμεν.

Κατὰ τὸ γεῦμα καὶ μετ' αὐτὸ πολλὰ περιέργα ἤκουσα, ἅτινα δὲν εἶνε τοῦ παρόντος ν' ἀφηγηθῶ. Ἀρκεῖ μόνον νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐχωρίσθημεν ἄριστοι φίλοι καὶ ὅτι διαβεβαιώσεις συμπονοῖας καὶ καλῆς ἀναμνήσεως ἀντηλλάγησαν· νὰ παρατηρήσω δὲ ὅτι ἡ πληθώρα αὕτη τῆς φιλίας παρατηρεῖται πάντοτε εἰς τὰς μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων συνεντεύξεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἐπικύρωσιν ταύτης διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς σφαιρῶν εἰς τὴν πρώτην τουχοῦσαν παρὰ νόησιν.

Τὴν ἐπομένην ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Ζυγοῦ.

K. Γ. K.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Δίκη περὶ ψυχολογικῶν πειράματος. Διηγείται ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ψαμμήτιχος, ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τινες ἐγένοντο πρῶτοι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐτεχνάσθη παράδοξον τρόπον πρὸς τοῦτο. Παρέδωκε δύο νεογνά παιδιὰ εἰς ποιμένα, ὅπως ἀναθρέψῃ αὐτὰ ἐν ἐρήμῳ οἰκίματι, διατάξας αὐτὸν νὰ προσέχη μὴ ὀμιλήσῃ ποτὲ ἐνώπιον τῶν παιδιῶν ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλοις· διότι ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ τίνα φωνὴν ἐκβάλλουσι πρῶτην τὰ παιδιὰ, ἐξ ὀρμεμφύτου, παρ' οὐδενὸς ἀκούσαντα· κατ' ἄλλους δ' ὁ Ψαμμήτιχος τὰ παιδιὰ παρέδωκεν οὐκ εἰς ποιμένα, ἀλλ' εἰς γυναῖκας, ὧν ἀπέκοψε τὰς γλώσσας. Οὕτω δὲ ἀνατραφέντα τὰ παιδιὰ, μετὰ τὰ πρῶτα ἄσθημα κνουζήματα, ἐν ἡλικίᾳ δύο ἐτῶν ἐφώνηζον βεκόσ προτεινόντα τὰς χεῖρας· ἐξ οὗ ὁ σοφὸς Φαραὼ συνεπέρανεν ὅτι πρῶτοι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐγένοντο οἱ Φρύγες, διότι καὶ τῶν παιδιῶν ἡ πρώτη λέξις ἦτο φρυγική, σημαίνουσα τὸν ἄρτον. — Τὸ πείραμα τοῦ Ψαμμήτιχου ἠβίλησε νὰ ἐπαναλάβῃ εἰς τὰς ἡμέρας μας καὶ ἰατρός τις τοῦ Βερολίνου, Πολωνὸς τὴν καταγωγὴν, ὁ κόμης Ζοροουμπφ. Οὗτος εἶχε καθειργμένα ἐν τῷ οἰκίματι του τέσσαρα παιδιὰ, εἰς χωριστὸν δωμάτιον ἕκαστον ἐφύλαττε δ' αὐτὰ ἐν πληρεῖ ἀπομονώσει, εἰς οὐδὲνα ἐπιτρέπων νὰ τὰ πλησιάσῃ, πλην τῆς τροφῆς τῶν, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐκλέξῃ κωφάλαλον Γενομένου ὅμως τούτου γνωστοῦ, ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως ἡ ἀστυνομία, καὶ ὁ Πολωνὸς ἰατρός προσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον, κατηγορούμενος ἐπὶ ἀδικήματι κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τῶν παιδιῶν. Ἡ δίκη ἐγένετο πρὸ τινων ἡμερῶν, ὃ δὲ κατηγορούμενος ἀπολογούμενος κατέθεσεν ὅτι τὰ παιδιὰ ἔλαβεν ἀντὶ χρημάτων παρὰ τῶν πτωχοτάτων γονέων των, διὰ νὰ κάμῃ ἐπ' αὐτῶν παρατηρήσεις περὶ τῶν ὀρμεμφύτων ἅτινα ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀφεθῇ καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ· τούτου δ' ἐνεκα εἶχεν ἐπιμελῶς ἀπομονώσῃ αὐτὰ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ δικαστήριον ἐπέσειθη ὅτι πλην τοῦ πειρισμοῦ οὐδεμίαν ἄλλην κάκωσιν ὑπέστησαν τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ τούναντιον καὶ περὶ τὴν τροφήν καὶ περὶ τὴν ἄλλην διαίταν αὐτῶν πολλὴ κατεβάλλετο ἐπιμέλεια, ἠθώωσε τὸν ἰατρὸν, ὑποσχεθέντα ὅτι θ' ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν. Ὡς οὗτος βεβαίως, οἱ τρόφιμοι τῆς κωφάλαλου παιδαγωγοῦ οὐδὲ λέξιν δύνανται νὰ διαβρώσωσιν, (παρὰδοξον θὰ ἦτο βεβαίως τὸ ἐναντίον), ἢ δὲ φωνὴ των ὁμοιάζει

πρὸς ὑλακὰς κυναρίων καὶ ὅταν βλέπωσι προσαγομένην τὴν τροφήν των ὀρμασιν εἰς αὐτὴν ἀπαρράλλακτος ὡς τὰ ζῶα.

Φιλολογικὸν στοίχημα. Ἡ ἰσπανικὴ φιλολογία ἐπλουτίσθη δι' ἐπτὰ νέων δραματικῶν ἔργων, ἅτινα ἐγράφησαν ἐσχάτως συνεπείᾳ παραδόξου στοιχήματος. Ἐπὶ τῶν μᾶλλον γνωστῶν δραματικῶν ποιητῶν τῆς Μαδρίτης ἐστοιχημάτισαν μεταξύ των νὰ γράψῃ ἕκαστος ἀνὰ μίαν τρίπρακτον κωμωδίαν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν, ὅστις δὲ χάσῃ τὸ στοίχημα νὰ παραβῆσθαι πλουσίον δεῖπνον εἰς τοὺς λοιπούς. Ἀλλὰ τὸ στοίχημα ἐκέρδισαν ὅλοι, διότι καὶ οἱ ἐπτὰ ἐγράψαν τὸ ὀρισθὲν, τὸ δὲ δεῖπνον παρέθεσαν ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου, ὅστις ἀνέλαβε νὰ ἀαβιάσῃ ἐπὶ σκηνῆς τὰ ἐπτὰ δραματικὰ προϊόντα τοῦ στοιχήματος.

Οἱ δύο πῖλοι. Δανὸς ἠθοποιὸς παρασημοφορηθεὶς πρὸ τινος ἠθέλησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν βασιλεῖα ἵνα το-εὐχαριστήσῃ. Κατὰ τὴν ὀρμισθεῖσαν αὐτῷ ἡμέραν ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρέμενεν ἐν τῷ προβαλῶμ μετ' ἄλλων πολλῶν ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ του. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ψυχρὸς ἐκεῖ καὶ ὁ ἠθοποιὸς μόλις εἶχεν ἀναρρώσῃ ἐκ κρυολογήματος ἐζήτησε τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ τῆς ὑπηρεσίας νὰ φορέσῃ τὸν πῖλον του ὅπερ ἐκεῖνος ἐπέτρεψε προθύμως. Ὁ καλλιτέχνης καλύψας τὴν κεφαλὴν ἐστηλώθη εἰς μίαν γωνίαν διὰ ν' ἀσφαλίσῃ καὶ τὴν ῥάχιν καὶ ἀφῆρθέη ὅλως, μελετῶν κατὰ νοῦν τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἔμελλε νὰ ὑποδῶθῃ τὴν ἐσπέραν ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅτε ἐξαφνα ἀκούει τὸ ὄνομά του. Σπεύδων ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸν βασιλικὸν ὄθλαμον λησμονεὶ ὅτι φορεῖ τὸν πῖλον του καὶ ἀρπάζει ἐνὸς ἄλλου τὸν ὑψηλὸν πῖλον, ὅστις ἦτο πλησίον του ἐπὶ τραπέζης. Οὕτω κρατῶν τὸν ἕνα πῖλον ἀνά χεῖρας καὶ τὸν ἄλλον φέρον ἐπὶ κεφαλῆς ὑποκλίνεται κωμικώτατα πρὸ τοῦ βασιλέως Χριστιανοῦ, ὅστις δὲ δύνανται νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα, ἐνῶ ὁ ἠθοποιὸς δὲν δύνανται νὰ ἐνοήσῃ πάλιν πόθεν ἡ τῶση εὐθυμία τοῦ ἡγεμόνος. — Φίλε μου, λέγει ἐπὶ τέλους ὁ Χριστιανός, εἶνε πολὺ σωστὸν νὰ φορῆς ἕνα καπέλλο εἰς τὸ κεφάλι, ἀλλὰ τί σοῦ χρησιμεύει τὸ ἄλλο εἰς τὰ χεῖρα; Ὁ ἠθοποιὸς ἐταράχθη καὶ διὰ βιαίου κινήματος ἀφῆρσε τὸν πῖλον ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' ἀνακτῆσας τὴν ἐτοιμότητά του καὶ ἐπιδεικνύων μετὰ θλιβεροῦ μειδιήματος τοὺς δύο πῖλους πρὸς τὸν βασιλεῖα εἶπε: — Ἡ μεγαλειότης σας, ὅπως πάντοτε, καὶ τώρα ἔχει δικαίον· δύο καπέλλα εἶνε πραγματικῶς πολλὰ γιὰ ἄνθρωπον ποῦ δὲν ἔχει κεφάλι.

Ἡ προνομιοῦχος γάτα. Ἀμερικανὸς τις ἔλαβε προνομίον παρὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διὰ τὴν ἐξῆς ἐφευρεσιν ὅσον ἀπλὴν τῶσαν καὶ χρήσιμον: Κατεσκεύασε γάταν ὁμοιάζουσαν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸν ὄγκον πρὸς ζωντανήν, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς τῆς ἐπέχρισε διὰ φωσφόρου. Ἡ προνομιοῦχος αὕτη γάτα τιθεμένη εἰς ἐπιφανὲς μέρος ἀποθήκης ἀρκεῖ ὅπως τρέψῃ εἰς φυγὴν ἐκείθεν ὄλους τοὺς ποντικούς καὶ ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ πάσης ἐξ αὐτῶν φθορᾶς τὰ ἀποθηκευμένα πράγματα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά. Ἀνευρέθη πρὸ τινος ἐν Αἰγύπτῳ διαθήκη γραφεῖσα πρὸ 5,000 ἐτῶν. Ὁ διαθέτης, καλούμενος Σέκια, ἀφίνει τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν ἀδελφόν του ἱερέα τοῦ Ὀσίριδος.

Φιλολογικά. Ὁ διὰ τὰ μισελληνικώτατα αὐτοῦ φρονήματα γνωστὸς ἐπ' ἐσχάτων γενόμενος Ἴταλὸς δημο-

σιογράφος Έδουάρδος Σκαρφόλιο εξέδωκεν ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ ἐκλογὴν τῶν ἀνταποκρίσεων αὐτοῦ εἰς τὰς ἰταλικὰς ἐφημερίδας. Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ τμήματα· τοῦτον τὸ πρῶτον ἐπιγραφόμενον «Ἡ Ἑλλάς» περιέχει περιγραφὴν τῶν Ἀθηνῶν, τῆς ἀπὸ Κερκύρας εἰς Πάτρας ὁδοῦ, τῆς νήσου Σύρου, τῶν γάμων τοῦ Διαδόχου, συνδιάλεξιν τοῦ συγγραφέως μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ κ. Δραγοῦμη καὶ τὰς ἐντυπώσεις του περὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας· τὸ δεύτερον δὲ μέρος ἐπιγραφόμενον «Ἡ γῆ τοῦ Μίνως» ἀναφέρεται εἰς τὰ κρητικὰ πράγματα· τὸ τρίτον «Ἡ κληρονομία τοῦ Μωάμεθ» διαλαμβάνει περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· τὸ τέταρτον «Ἡ χώρα τῶν ῥόδων» περὶ τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, τὸ πέμπτον «Ἐν βασιλείῳ τῆς Ναταλίας» περὶ τῶν σερβικῶν, τὸ ἕκτον «Οἱ Λατίνοι τοῦ Δανουβίου» πραγματεύεται περὶ τῶν Ῥωμούνων καὶ τὸ τελευταῖον περὶ τῆς αὐστριακῆς πολιτικῆς.

— Ὑποστὰς πρό τινας ἐγγεῖρησιν ἀσθενεῖ βαρέως ὁ ἐστραμμένος Ἰσπανὸς ποιητῆς Θοριλλία. Ὁ γηραιὸς ποιητὴς ἄγων νῦν τὸ ἑβδομηκστόν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του εἶνε ὁ πατριάρχης τῆς ῥωμαντικῆς ποιήσεως ἐν Ἰσπανίᾳ. Εἶνε δὲ καὶ οὗτος εἰς τῶν ποιητῶν οἵτινες δὲν ἔγραψαν οὐδὲ μίαν γραμμὴν πεζοῦ λόγου· καὶ αὐτὸς ὁ εἰσιτήριος λόγος του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ἦτο ἐμμετρος.

— Καὶ πάλιν ἡ ὑγεία τοῦ ἀγγλοῦ ποιητοῦ Τένυσσον ἐτρέπη ἐπὶ τὰ χεῖρα.

Καλλιτεχνικά. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γερμανῶν ἀιδῶν ἤτις θὰ τελεσθῇ ἐν Βιέννῃ τὸν προσεχῆ αὐγουστον, θὰ γείνη καὶ μουσικὴ ἔκθεσις.

— Κατὰ τὸ προσεχές ἔτος θὰ γίνῃ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις ἐν Στουτγάρτῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης.

Νεκρολογία. Ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς καὶ πολιτευτὴς Πετρούσέλλη δὲ λὰ Γαττίνα. Πολυγραφώτατος ὢν διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς δημοσιογράφος, συνεργασθεὶς κατὰ καιροὺς ἐν πολλαῖς γαλλικαῖς, ἰταλικαῖς καὶ ἀγγλικαῖς ἐφημερίσιν· ἔγραψε δὲ ἰταλιστὶ ἢ γαλλιστὶ καὶ πλείστα μυθιστορήματα, δράματα, ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἔργα, ἐν οἷς πᾶσι διαλαμβάνει ἢ ἄρα φιλοπατρία αὐτοῦ. Ἑλληνιστὶ ἔχει μεταφρασθῆ τὸ μυθιστόρημά του «Τὸ παγῶτον τῆς βασιλίσσης» (Le sorbet de la reine).

— Ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπέθανεν ὁ Ἀρμάνδος δὲ Ποντμαρτέν, εἰς τῶν ἐπισημοτάτων γάλλων κριτικῶν. Ὁ Ποντμαρτέν κατέστη γνωστὸς τὸ πρῶτον ἐξ ἐπιφυλλίδων, ἃς ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1833 ἐν ἐπαρχιακῇ ἐφημερίδι, ἀλλὰ κυρίως ἀνεδείχθη ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ δημοσιεύῃ τὰ κριτικὰ ἄρθρα του ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν *Deux Mondes*. Ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ θανάτου του ἔγραψε τὰς κριτικὰς ἐβδομαδιαίας ἐπιφυλλίδας τῆς Ἐφημερίδος τῆς Γαλλίας.

ΠΑΝΤΟΙΑ

Σημαντικαὶ εἶνε αἱ ζημίαι, ἃς ὑπέστησαν οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου ἕνεκα τῆς δίκης τοῦ Πάρνελλ· τὰ διανεμηθέντα εἰς τοὺς μετόχους κέρδη κατὰ τὸ 1888 ἦσαν 120,000 λιρῶν στερλινῶν, τὰ δὲ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος κατῆλθον εἰς 12,000. Τοῦτο δὲ, διότι καὶ ἡ δίκη ἐστόιχεν 100,000 λιρῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα καὶ ἡ κυκλοφορία αὐτῆς ἔκτοτε ἠλαττώθη.

— Κατ' ἐπίσημον ἀπογραφικὴν σημείωσιν ὑπάρχουσι νῦν ἐν Ῥώμῃ 4,000 οἰκίαι ἀκατοίκητοι, ἐκτίσθησαν δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν μόνον 20 νέα οἰκίαι. Ταῦτα εἶνε καταφανεῖς ἀποδείξεις ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς ἰταλικῆς πρωτεύουσας ἐλαττοῦται ἡσήμερὰ ἐπισπῆθητις.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ὁ Στρατάρχης Μόλτκε. Νῦν ὅτε τὰ βλέμματα ὅλου τοῦ κόσμου εἶνε ἐστραμμένα πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰ ἐκεῖ συμβάντα κατὰ τῆς ἀρχῆς ἀποχώρησιν τοῦ πρίγκιπος Βίμαρκ, ἕκαστος ἐνθυμῆται τὸν ἐν τῇ πάλῃ συναθλητὴν τοῦ σιδηροῦ καγκελαρίου, τὸν γηραιὸν στρατάρχην Μόλτκε καὶ συγχρίνει τὸν ἡρῶνα τρόπον καθ' ὃν ὁ στρατιωτὴς ἀπεχώρησε τῆς ἀρχηγίας τοῦ ἐπιτελείου πρὸς τὴν θορυβώδη ἀπομάκρυνσιν τοῦ μεγάλου διπλωμάτου. Τίς δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν λακωνικὴν ἐκείνην παραίτησιν: «Μεγαλειότατε, δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἱππεύω, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου ὀφείλει νὰ ἱππεύῃ...». Ὁ Μόλτκε κατ' ἐξοχὴν ἀνὴρ ἔργων, οὔτε ἔλεγεν οὔτε ἔγραφε πολλά. Ἐγραψε τοὺς τελευταίους αὐτοὺς λόγους καὶ ἐσιώπητεν ἔκτοτε. Δὲν ἔλυσεν δὲ τὴν σιωπὴν οὐδὲ κατὰ τὴν τελευταίαν συμβῆσαν πολιτικὴν μεταβολήν. Ὁ μέγας σιωπηλὸς ζῆ ὡς ἰδιώτης περιδιαβάζων εἰς τὸν Ζωολογικὸν κήπον καὶ χορεύων ἐπὶ τῶν γονάτων τοὺς προσφιλεῖς ἐγγόνους του, ἀναμείνων ἡμέρας τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐν ἀληθείᾳ ἀποθεώσῃ ἡ εὐγνωμονοῦσα πατρίς θὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὸν τάφον.

Μελαγχολία. Εἶκον τὸσον ἐκφραστικὴ καθιστᾷ πάντα περὶ αὐτῆς λόγον περιττόν. Εἶνε καὶ αὐτὴ μία ἐκ τῶν μεστῶν νεότητος καὶ κάλλους μορφῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἐκ τῆς φύσεως παραλαμβάνουσα ἡ τέχνη διασώζει ἀπὸ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου καὶ καθιστᾷ αἰωνίας ἐπὶ τοῦ πίνακος.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Παραμυθία. Καθηγητῆς τῆς Χημείας πρὸς τὴν κλαίουσαν κόρην του: — Ἐλα δὲ καὶ σὺ με τὰ δάκρυά σου! τί θαρρεῖς πῶς ἔχουν καμμιά σπουδαιότητα; Γὰ ἀνέλυσα ἐγὼ καὶ τὰ ζεῦρω ὀλίγον φωσφορικὸν χάλκον, χλώριον καὶ τὸ ἄλλο — νερὸ καθαρό!...

Ἀπολογία ὑπὲρ του. — Νὰ σοῦ πῶ, Γιάννη; εἶδα πῶς ὁ καπνὸς μου τελειώνει πολὺ γλήγορα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ σ' ἐπῆρα... μήπως;... — Ὅχι, ἀφεντικό, μὴ βάζῃς ἄδικη ὑπόψια με τὸν νοῦ σου. Εἶχα οἰκονομήσῃ ὡς μιά ὄκα ἀπ' τὸν παλιὸ μου ἀφέντη κι' ἀκόμα δὲν μοῦ τέλειωσε.

ΤΡΕΙΣ ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Αἱ τύψεις τοῦ συνειδότος δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἐκδιώξωσι τὸν ἔρωτα ἐκ τῆς καρδίας.

*

Ὅσακις ἀνὴρ μεγαλοφυῆς ἐκλείπει ἐκ τοῦ κόσμου, ἡ θέσις ἣν κατεῖχεν, ὅπως ἡ θέσις μεγάλης ὑλοτομηθείσης δρυός, καταλαμβάνεται ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπὸ ταπεινῶν ἄμυλων.

*

Ἀληθινὸν φίλον νομιζῶ ἐκεῖνον, ὅστις εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ὁμιλεῖ διὰ τὰ προτερήματά μου καὶ μόνον εἰς ἐμὲ διὰ τὰ ἐλαττώματά μου.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Εἰς τετριμμένα ὑφάσματα δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἀπολεσθεῖσα στιλπνότης ὡς ἐξῆς: τρίβονται ἐλαφρῶς διὰ ψήκτρας βακτησιθίσης εἰς ὕδωρ ἐντὸς τοῦ ὁποίου διελυθῆ ἑλαχίστη ποσότης ἀραβικοῦ κόμμεως. Ἐπὶ τοῦ οὗτω ὑγρανθέντος ὑφάσματος τίθεται φύλλον λευκοῦ χάρτου, ἐπ' αὐτοῦ τεμάχιον τσόχας καὶ ἄνωθεν λεῖα σαβὴς ἣτις πιέζεται διὰ βάρους ἀρκετοῦ. Ἄμα στεγνωθῆ τὸ ὑφάσμα ἀφαιροῦνται ὅλα αὐτὰ καὶ ἡ στιλπνότης ἔχει ἀποδοθῆ ὅποια ἦτο πρότερον.